

Laiškai *lietuviams*

ŠIAME NUMERYJE:

Mūsų uždaviniai išeivijoje

Tremties Lietuvoje pasidairius

Rabindranath Tagore

Katalikų Bažnyčia Lenkijoje

Kalba Nobelio laureatai

Šeimos uždaviniai

Iš filmų pasaulio

1961 M. BALANDŽIO MĖN. (APRIL) VOL. XII. NO. 4

TURINYS

Svarbiausieji mūsų uždaviniai išėivijoje — Pranas Razminas	99
Tremties Lietuvoje pasidairius — N. Gailiūnienė	103
Rabindranath Tagore — A. Grauslys	111
Kalba Nobelio laureatai — Dr. J. Prunskis	120
Ellėraštis — D. Mitkienė	122
Bažnytinio giesmyno sulietuvi- nimo klausimu—Dr. P. Mačiulis	123
Šeimos uždaviniai — J. Vargelis	124
Iš filmų pasaulio — D. Koklytė	126

“Laiškai Lietuviams” — Tėvų Jė-
zuitų leidžiamas mėnesinis žurnalas.

Redaktorius—Juozas Vaišnys, S. J.

Admin. — Petras Kleinotas, S. J.

Redakcijos ir Administracijos ad-
resas: 2345 W. 56th Street, Chicago
36, Illinois. Tel. REpublic 7-8400.

Letters to Lithuanians. Published
monthly except July and August,
when by-monthly, by The Jesuit Fa-
thers of Della Strada, Inc., 2345 W.
56th Street, Chicago 36, Illinois. Tel.
REpublic 7-8400. Yearly subscrip-
tion three dollars. Single copy 30
cents. Entered as second class mat-
ter at the Post Office at Chicago,
Ill. Additional office of mailing in
Thompson, Conn.

Viršelis Algirdo Kurausko
Vinjetės Ados Sutkuvienės
Spausdina Immaculata Press

Gyvybės prisikėlimas

A. Kezio, S. J. nuotr.

Laiškai *lietuviams*

1961 BALANDIS
(APRIL)
VOL. XII, NO. 4

"TAVĖS MAN REIKIA, TIK TAVĖS" —
TAIP TURI MANO ŠIRDIS BE GALO KARTOTI.
VISI TIE NORAI, KURIE DIENĄ IR NAKTĮ DRASKO MANE —
KAIP JIE NIEKINGI!
KAIP NAKTIES TAMSOJE GLŪDI VERŽIMASIS Į ŠVIESĄ,
TAIP MANO PASĄMONĖS GELMĖSE SKAMBA ŠAUKSMAS:
"MAN REIKIA TAVĖS, TIK TAVĖS!"
KAIP AUDRA SIEKIA NURIMTI,
VISA SAVO GALIA PRIEŠ RAMYBĘ KOVODAMA,
TAIP AŠ PRIEŠ TAVO MEILĘ MAIŠTAUJU,
O VIS DĖLTO ŠAUKIU:
"MAN REIKIA TAVĖS, TIK TAVĖS!"

(Rabindranath Tagore. Gitanjali)

SVARBIAUSIEJI MŪSŲ UŽDAVINIAI IŠEIVIOJE

PRANAS RAZMINAS

(Straipsnis, laimėjęs "L. L." konkurse I-ją premiją)

ATSAKYMAS būtų trumpas: išlikti žmonėmis — moraline bei religine prasme ir lietuviais — tautine bei lietuviškosios kultūros prasme.

Tai mes, išeiviai, gerai suprantame, bet naujojo gyvenimo sukūrys taip mus sugriebė į savo reples, kad, rodos, būsime kai kurie šiuos savo uždavinius pamiršę ir pasidavę iš išorės ateinančioms jėgoms.

Išeivijoje

Palikdami tėvynę ir apgailėdami buvusias joje laimingas dienas, vis dėlto išsinešėme su savimi senas žaizdas, nesutarimus ir politinius, socialinius bei visuomeninius nesklandumus. Netrukus tuos nesklandumus perkėlėme net į dar nesuskubtą sutvirtinti kovos frontą už tautos laisvę. Kurdami išeivijoje bendruomenę ir kitas kultūrinės institucijas; suskubome ten įnešti ir politinio susiskaldymo elementų, kurie tų institucijų plėtojimąsi ne tik pristabdė, bet kai kuriais atvejais ir visai sutrukdė.

Bėgant metams, jau plačiuose emigracijos plotuose mus, silpnesnius, išliko oportunizmas. Jis gana plačiai išsišakojęs ir graužia, kaip juodas kirminas, o mes tariamės esą ištikimi savo tautai ir savo pasaulėžiūrai bei principams. Tačiau koks bebūtų atsineštas mūsų kraitis į išeiviją, yra tam tikrų dalykų, be kurių joks kultūringas žmogus negali apsieiti, jau nebekalbant apie tuos, kurie turi specialius uždavi-

nus, pačių laisvai prisiimtus ar kitų uždėtus.

Įpareigojimų turime nemaža. O nuo jų nusikreipti lengva sąžinė negalime. Tuos, kurie nuo tų pareigų bando pabėgti, galima pavadinti oportunistais. Pats laikas naujesiems išeiviams peržvelgti savo darbus ir priėti tam tikrų išvadų.

Besiknaisydami dešimties metų gyvenimo juodraščiuose, pastebėsime, kad mūsų nepasisekimų priežastys glūdi mummyse pačiuose, mūsų plaukime su gyvenimo srove, mūsų jau minėtame oportunizme.

O tas sunkusis ant mūsų sąžinės gulįs akmuo, mūsų jaunimo tautinės sąmonės menkėjimas prasidėjo dėl mūsų pačių klaidingų žingsnių. Jei mūsų šeimose nebūtų buvęs pažeistas tikėjimas tautos antruoju prisikėlimu ir laisve bei grįžimo būtinumu, jei būtų labiau atkreiptas dėmesys į kai kurių čia rastųjų gyvenimo reiškinių nepastovią vertę ir būtų buvęs stipriau prisaugotas jaunimas, šiandieną nereikėtų verkšlenti dėl mūsų jaunime išgalėjusių ydų, nuo kurių vienu mostu jo negalima atplėšti.

Kokia bebūtų dabartiniu metu mūsų tautinės sąmonės padėtis, jai pakelti ir palaikyti reikalinga tam tikrų institucijų, be kurių lietuviškoji išeivija, norėdama išlikti gyva, negali apsieiti.

Pagrindinės institucijos yra šios:

1. lietuviškoji šeima,
2. lietuviškoji mokykla,
3. lietuviškoji parapija.

Šias pagrindines kolonas ateina paremti lietuviškosios organizacijos ir lietuviškoji spauda. Lietuviškąją sąmonę vainikuoja lietuviškasis kūrybingumas plačiąja prasme įvairiuose lietuviškosios kultūros plotuose.

Tiesa, atsineštoji kultūra jaunojoje generacijoje truputį keisis, įgaudama kiek kitokį atspalvį, bet nesunku bus atpažinti ją esant lietuvišką. Atsiribojimas nuo minėtų institucijų, ant kurių auga ir gyvena tautinė gyvybė, yra savęs paniekimas ir mirtis.

Lietuviškoji šeima

Beieškodami priežasčių, dėl kurių naujosios išeivijos tautinė ambicija taip greitai blėsta, įžvelgiame visose kolonose tam tikrų pažeidimų.

Pirmiausia nukreipkime žvilgsnį į lietuviškąją šeimą, į kurią dabar visų mūsų krypsta dėmesys. Esame teisingi, nes šeima yra tautinės sąmonės branduolys. Nuo jos skaistumo bei kilnumo priklauso ir tautinės sąmonės lygis. Jeigu nėra lietuviškosios šeimos, nėra ten nė grynų lietuvių kalbos, nėra lietuviškai kalbančio atžalyno, viskas prarasta. Ne be reikalo taip išgąstingai žiūrima į besikuriančias mišrias šeimas bei į kitas šeimose atsiradusias negeroves, kurios ardo lietuviybės pagrindinę koloną.

Išsiskyrusių (pagal amerikiečių protą) ir žmonių bei vyrų pakaitalų suradusių vis augęs procentas verčia rimtai susimąstyti.

Lietuviškų šeimų rezidencijos turėtų būti tarsi uždarnos ir atskirtos nuo pašalinių įtakų lietuviškos ambasadų, o peržengę tėvų namų slenktį vaikai turėtų švenčiausią pareigą į gimtąją kalbą išibrovusias šiukšles palikti už durų. Nepateisinamas ir lietuviškų pavardžių bei vardų darymas.

Ekonominių gėrybių per didelis graibstymasis, greito praturtėjimo liga taip pat neigiamai paveikė į lietuviškosios šeimos harmoniją. Išėjo dolerių kalti tėvas, išėjo motina, o vaikai buvo palikti auklėti gatvei ir neauklėjančiai mokyklai.

Vaikai augo ir brendo pagal jau čia rastą bendrą standartą. Taip, tėvai praturtėjo, bet neteko vaikų. Abu apniko nervingumas ir nuolatinis rūpestis, kaip juos susigrąžinti.

Lietuviškoji mokykla

Tremties lietuviškąsias aukštesniųjų mokyklų tradicijas garbingai tebetęsia Vasario 16-sios gimnazija, o mes čia, Amerikoje, gausingiausioji išeivių grupė, užgavėjome įvairių rūšių šeštadieninėmis, kuriose tėvų ir mokytojų kovojama nors už lašelį lietuviškosios sąmonės prieauglio širdyse ir protuose. Mes pinigų seniai jau turime net kelioms normalioms mokykloms sukurti, bet neturime noro dėl įsigalėjusio mūmyse oportunizmo: kam jos mums šiame krašte reikalingos, jei mums taip gera ir tiek laisvės, plaukiant su gyvenimo srove, jei nei mes, nei mūsų vaikai senojon tėvynėn negrįš? Čia mums visais atžvilgiais geriau ir saugiau.

Toks galvojimas lengvai pateko ir į jautrias mūsų jaunimo smegenis ir padarė didelių nuostolių. Klaidingai sujungėme grįžimo momentą su lietuviybės išlaikymu, lyg lietuviybė be grįžimo nustotų savo didybės ir moralinio vertingumo. Nei mes savo noru esame lietuviais, nei savęs nesužalodami galime lietuviškumo atsisakyti.

Paskutiniu metu kažkas pradėjo žadinti snūduriuojančią mūsų sąmonę. Jau pradėdame suprasti per toli nukeliavę. Pradedame jungtis, atšaldami nuo to, kas mus skaldo. Tai pradžia.

Jau kuris laikas, kai gyva idėja bendruomenėje steigti normalią lietuviškąją gimnaziją. Šis reikalas diskutuojamas, bet konkrečiai nesiryžtama darbo pradėti, nes pagrindinis reikalas — pinigai, kurio lengvu būdu nesurinksi. Prireiktų gero penkmečio, kol būtų realizuotas darbas. O per tą laiką dar labiau jaunimo veidas pasikeis. Reiktų labai rūpestingai ieškoti kandidatų lietuviškajam židiniui. Be to, ką mes žadėsime tiems, kurie ryšis į naują židinį ateiti, jei jau patys būsime apgesę ir nedaug tesiskirsime nuo tų, kurie pas mus ateis šviesos ieškoti? Mūsų jaunimas žiūri labiau praktiškos naudos negu ore kabančių idealų. Gal dėl to jis labiau linksta į geros profesijos išgijimą negu į asmenybės ugdymą. Kai kurie tų abiejų dalykų ir nebeskiria. Kiek priešingumų mumyse!

Lietuviškoji parapija

Šiame skyrelyje liesiu tik katalikus, nes jie yra gausingiausi. Todėl ant jų pečių gula ir didžiausioji atsakomybės dalis. Turėtumėm vieną kartą visam laikui įsisąmoninti, kad lietuviškajai parapijai priklausyti nėra mūsų malonė, bet šventa pareiga ir kaip kataliko, ir kaip lietuvio. Ir jei pačioje pradžioje tai visi būtumėm supratę, galimas dalykas, šiandieną jaunimo problema nebūtų tokia aštri, mūsų jaunimo organizacijų lygis būtų aukštesnis ir visas lietuviškasis gyvenimas giedresnis. Deja, mes atėjome į klebonijas tik su reikalavimais, patys, kaip katalikai, nepasirodę drausmingi, ir tai mums tapo fatališka. Padarėme, grubiai tariant, taktinę klaidą.

Apie visuotinį lietuvių kalbos reikalingumo pripažinimą nedrįstu kalbėti. Daug kur būtų atsimušę ar atsimušę, kaip į sieną, bet netikėti daugelio gera valia ir reikalo supratimu nebūtų

teisinga. Principinių kliūčių, kiek žinoma, nebuvo. Šiandieną — po laiko. Praslinko net dešimt metų, bet nemažas nuošimtis naujųjų ateivių ir dabar nepriklauso lietuviškoms parapijoms.

Taip dėl savo kaltės netekome ar neįgijome didžiausio lietuviškam jaunimui ramsčio. Tiesa, turime vieną kitą skaisčiai šviečiančią lietuviybės koloną, bet tūkstantinei jaunuolių miniai to nepakanka. Beliko ieškoti kitų kelių. Mes taip ir darome, bet darbo rezultatai nelabai džiugūs.

Lietuviškosios organizacijos

Dėl rašinio apimties varžtų, sustosiu tik ties išeivijos jaunimo organizacijomis. Čia iškyla daugybė klausimų, kurie prašyte prašosi išsprendžiami ar bent bandomi sugrupuoti ir prabėgomis paanalizuoti.

Jaunimas mėgsta organizacijas: į jas mielai rašydinasi ir jose dirba. Jaunesniame amžiuje jaunuoliai labai nusivokia, kuri iš esamų organizacijų jiems labiau patarnautų, jų asmenybę brandindama ir lietuviškumą puoselėdama. Paprastai jie nuseka paskui savo vyresnius draugus. Dėl to labai svarbu tėvams, kiek jų jėgos ir supratimas siekia, nurodyti vaikams tinkamiausią kelią. Jaunimas ieško džiaugsmo ir žaidimų, per daug nesirūpindamas savo asmenybe. Tik vėliau gal jis pajus savo vidaus pasaulio tuštumą, kai gyvenimas iš jo pareikalaus ką nors duoti.

Mūsų jaunimo organizacijose išgalėjęs lėkštumas. Nariai vengia savi-auklos. Suprantama. Jie per mažai skaito ar net ir visai nenori skaityti šios rūšies literatūros. Dažnai jie ateina į susirinkimus, kaip amerikiečiai sako, "užmušti laiko". Tiesa, turime šviesių žiburėlių ir pradinėse, ir aukštesnėse, ir aukštosiose mokyklose, tu-

rime jau baigusią ir išėjusią į gyvenimą, turime jaunų vadų, bet jų neužtenka plačiuose darbų baruose.

Džiugu, kad toji mūsų jaunimo dalis, kuri žavisi didžiaisiais žmonijos idealais ir jų siekia krikščioniškosios šviesos dengiami, yra patikimiausia ir daugiausia teikia vilčių.

Kaip senimo veikla taisytina, taip ir jaunimo organizacijos reikalingos atsargios reformos. Tai padarę, galimas dalykas, užtikrinsime vienai generacijai tautinės sąmonės pakankamumą. Jaunimui reikia ne tik proginių, bet reguliarių kiekvieną šventadienį tinkamų lietuvių kalba pamokslų ir platesnio masto dvasinių susitelkimų.

Jei Vaizgantas ieškojo jaunųjų kūryboje deimančių, tai mes išeivijoje ieškokime deimančių pačiame jaunime. O jų atradę, duokime šviesos jiems sužerėti. Parodykime šiems perlams gražų jaunystės idealų pasaulį ir patys švieskime, kad mūsų žodžiai nesisirtų nuo mūsų darbų. Įtikinkime, kad jis gražiausiai gali sušvisti tik savųjų tarpe ir savajai tautai. Taigi, organizacijų vadovų, dvasios vadų, tėvų ir mokytojų laukia milžiniškas darbas, kad iš to beformio molio išeitų gražus kūrinys.

Kad tai galima padaryti, patvirtina mūsų tautos laisvės dienų trumpa, bet didinga jaunimo istorija. O tas darbas reikalingas pradėti ir įpusėti pirmiau negu surinksime milijoną, pirmiau negu pastatysime lietuviškajai gimnazijai rūmus. Darbo pradžia — šios dienos data.

Lietuviškoji kultūra ir lietuviškasis kūrybingumas

Visa, kas daroma lietuviškajai kultūrai palaikyti ir lietuviškajam kūrybingumui puoselėti, yra neįvertinamai brangus dalykas. Įvairūs literatūros ir

meno konkursai bei premijos, jaunųjų talentų iškėlimai bei iškilimai ir kiti kultūriniai reiškiniai yra labai brangintini dalykai. Lietuviškoji spauda visa tai globoja ir iškelia viešumon, kaip teigiamas lietuviškojo kūrybingumo apraiškas. Augantieji talentai, neturėdami lietuviškos aplinkos, lengvai ir neišvengiamai pasuks į visų linksniuojamus tarptautinius vandenis.

Lietuviškų asmenybių prasiveržimai savoje aplinkoje turi būti tarsi audra virš tyvuliuojančių vandenų. Atsiradusios drumzlės ir nuosėdos pranyks, ir vanduo atgaus grynumą. Kad tik 5% išleistumėm lietuviškajam reikalui iš tos sumos, ką išleidžiame kitoms ne visai būtinoms materialinėms gėrybėms, vaizdas pasikeistų. Savo ekonominiam gerbūviui sukurti parodėm milžiniškas pastangas ir gerokas skaičius trumpu laiku patekom į pasiturinčiųjų kategoriją, bet mūsų pačių dvasiniame gyvenime atsirado spragų, lūžių ir nusigrėžimų nuo anksčiau turėtų kultūrinių užsimojimų.

Ar ne laikas būtų apkarpyti sparnus į platumas išsiskleidusiems banketams, baliams ir kitiems žmogaus gyvenimo vargingų dienų atžymėjimams, o nukreipti savo jėgas pozityviam kuriamajam darbui. Tiek būsime gajūs ir patvarūs, kiek būsime dvasingi ir subrendę didžioje gyvenimo problemose.

Palaikymas būtų milijonas mūsų didžiajam reikalui, bet turėtumėm stipriai paieškoti būdų, kaip apsaugoti nuo milijono nuomonių, skirtingų reikalavimų, pasiūlymų, ambicijų, kaimams tereikalingas tik vienas rūpestis — lietuviybės išlaikymas.

Ar netiktų griebtis pirmiausia sveiko ir greito savęs pačių ir savo aplinkos remonto? Mūsų tautinė gyvybė ne milijonuose, bet mūsų moraliniame pajėgume, mūsų idealizme. Argi mes ir

neapsnūdome, besiekdami ekonominio gerbūvio? Argi mes ir neužmigome, kaldami milijonus?

Suglaudžiant šio rašinio mintis, galima būtų jas šiaip sugrupuoti:

1. Saugotis ir saugoti jaunimą nuo:

- a) mišrių šeimų,
- b) ardymo savo ir kitų šeimų (pagal užkrečiantį amerikiečių pavyzdį),
- c) alkoholio besaikio vartojimo,
- d) pagoniškosios dvasios bei pagoniškosios moralės, skubiai besiveržiančios į lietuviškus židinius;

2. Pasilaikyti bei puoselėti:

- a) kultūringus lietuviškus papročius,
- b) vieningą lietuvišką šeimą,

- c) jaunuomenės idealizmą ir jos tautinę sąmonę,
- d) lietuvišką spaudą,
- e) lietuvišką kūrybingumą,
- f) sąmoningą religingumą,
- g) negęstančią ištikimybę kenčiančiai savo tautai.

Redakcijos pastaba. Drauge su šiuo pirmąją premiją laimėjusiu straipsniu spausdiname ir antrąją premiją laimėjusįjį. Buvo jury komisijos narių, kurie norėjo antrajam skirti pirmąją premiją. Antrojo straipsnio mintys yra labai drąsios ir "netradicinės". Ar jos yra teisingos, tesprendžia patys skaitytojai. Redakcijai būtų malonu išgirsti jų nuomonę.

TREMTIES LIETUVOJE PASIDAIRIUS

N. GAILIŪNIENĖ

(II-ją premiją laimėjęs straipsnis)

KUR tik pasisuksi, visur išgirsi ir spaudoje skaitysi vis tą patį skundą: nutautimas, tarsi užkrečiama liga, įsisuko į lietuvišką visuomenę. Jis jaučiasi net tremtinių tarpe. Dar blogiau su jaunimu. Tremtinių vaikai jau nemoka lietuviškai, arba, ir mokėdami, mieliau kalba angliškai.

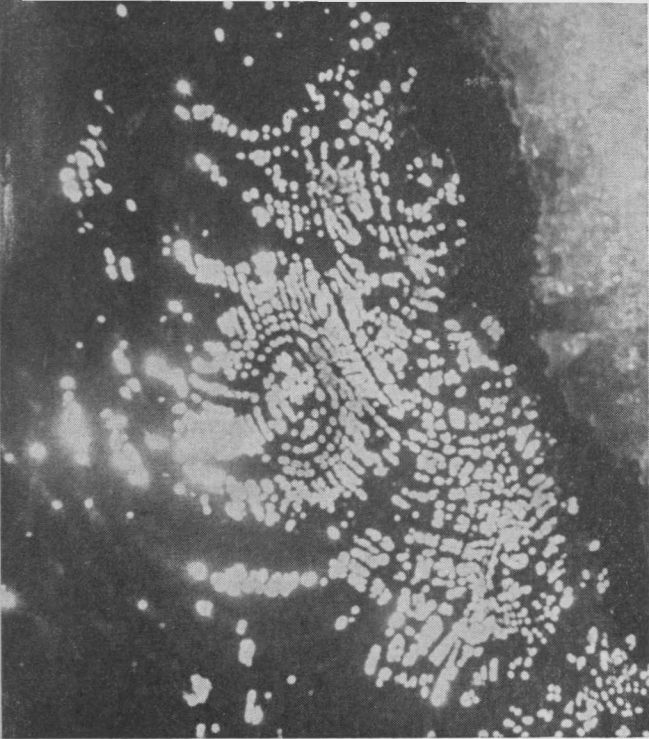
Antra blogybė — partinis susiskaldymas, kurio panaikinti, atrodo, neįmanoma.

Jeigu kas į tą skundą atsiliepia (skatinamas tautinės sąžinės ar šimto dolerių premijos), tai tik kaip vaistų ieškotojas nuo tos ligos. Pati ligos diagnozė — nutautimas — yra tokia visuotinė, kad jos tikrumu niekas net neabejoja.

Ar diagnozė teisinga?

Net ir apie atsitiktinai sutiktą žmogų dažnai pasakome: jis tikras vokieitis, tikras lenkas ar tikras žydas. Atseit, individas turi savo asmenyje ir asmenybėje išpaustus specifiskus bruožus, kurie yra identiški su bendromis žymėmis, charakteringomis jo tautai. Iš tų bruožų ir atspėjame jo tautybę.

Iš čia išeina, kad nutautimas griežta žodžio prasme yra praradimas specifinių savo tautai charakteringų žymių. Šita prasme kalbėti apie mūsų, ypačingai tremtinių, nutautimą būtų nesąmonė. Jeigu kuris tremtinių ir sąmoningai stengtųsi "nutausti", pastangos būtų bergždžios. Iš gegutės šarka nepasidarysi, nors ir kažin kaip uodegą kraipytum... Ne tik tremtiniai, bet

Saulės atspindys vandenyje

Natūralistai kaltina moderniojo meno atstovus, kad jie visiškai nesiskaito su realybe, kad jų kūriniai esą tik keisti atskiro individo fantazijos padariniai. O modernistai kaltina natūralistus, kad jie nesą tikri menininkai, bet tik fotografai. Šis „L. L.“ numeris yra iliustruotas A. Kezio, S. J. nuotraukomis, fotografuojant gamtą ir kitus realius daiktus be jokių dirbtinių priemonių. Ir vis dėlto kai kurios nuotraukos daug kam primins abstrakcionizmą, impresionizmą ar kitas moderniojo meno sroves.

ir jų čia gimę vaikai dar nebus nutautę, net ir nepalaikydami artimų ryšių su lietuviška visuomene. Tautinės žymės dyla iš žmogaus charakterio lygiai pamažu, kaip ir iš jo veido.

Tačiau kai lietuviškoji visuomenė kaltinama nutautimu, tai turima galvo-

jė, kad ji pasyvi ir indiferentiška tautiniams bei visuomeniniams reikalams. Atseit, ji vengia aktyvios veiklos organizacijose, nelanko parengimų, neperka lietuviškų knygų, neprenumeruoja lietuviškų laikraščių, neremia aukomis lietuviškų institucijų ir t.t.

Pagal lietuvišką posakį „kuo vadinsi - nepagadinsi“ galima būtų tokį visuomenės nusiteikimą vadinti ir nutautimu. Tik tai visa nelaimė, kad, vartodami tą terminą, tuo pačiu sugestijonuojame, kad aktyvus veikimas organizacijose, rėmimas aukomis ir išlaikymas įvairių tautinių institucijų, gausus lietuviškos literatūros pirkimas buvo lietuviams charakteringos žymės, kurias čia tremtyje prarandame. Šitokia sugestija, žinoma, yra neteisinga. Nebuvo Lietuvoje įprasta visuomenės ar jos dalies aukomis išlaikyti parapijų, ligoninių, mokyklų, išleisti knygų. Išvadoje, ir čia plačiau prasme žodis *nutautimas* yra vartojamas netiksliai.

Kiti kaltina lietuvišką visuomenę neturint patriotizmo. Sako, su paskutine alga, gauta iš valstybės išdo, pasibaigė ir meilė savam kraštui.

Patriotizmo atžvilgiu lietuviai yra nepaprastai jautrūs. Pavadinęs lietuvių komunistu, mažiau užgausi, kaip prikišęs neturėjimą patriotizmo. Iš tiesų, lietuvių tauta, gindama savo kraštą ir savo tautinius reikalus, yra tiek daug iškentėjusi ir tebekenčia, kad lietuvius apkaltinti neturėjimu patriotizmo būtų per daug drąsu. Arba, tai darant, reikėtų daugiau susipažinti su lietuvišku patriotizmu.

Lietuviškas patriotizmas

Patriotizmas yra tėvynės meilė. Prel. M. Krupavičius mėgsta pabrėžti, kad Katalikų Bažnyčia tėvynės meilę

laiko dorybe. Taigi, ar imsi amerikiečio meilę Amerikai, ar lietuvio — Lietuvai, ar ruso meilę Rusijai, kiekvieno patriotizmas yra lygiai kilnus ir šventas dalykas. Tačiau lietuviškas patriotizmas labai skiriasi nuo amerikietiško ir yra artimesnis rusiškam. Skirtumas kyla iš to, kad tėvynę vienaip išgyvena amerikietis, kitaip lietuvis.

Lietuviui tėvynė yra šventa, mistikos apgaubta žemė su jos miškais, upėmis, javų laukais ir gėlėmis pievomis. Amerikiečiui tėvynė yra American peoples. Lietuvis savo tėvynės ilgesyje girdi vėverselio čirenimą, mato banguojančius javų laukus, klausosi dainos, kuri atlinguoja iš gretimo kaimo padūmavusiais laukais vėlybo vakaro prieblandoje. Amerikietis nori sutikti fellow Americans, svajoja apie gyvą, spalvingą the American way of life. Lietuvis, sugrįžęs po kelių metų į savo tėvynę, pirmiausia norės pamatyti savo gimtinę, pasvajoti tėviškės laukuose, "kur žinomas kiekvienas takelis". Amerikietis griebis už telefono ir bent trumpai pasakys hello visiems savo pažįstamiems.

Amerikietis be jokių sentimentų parduoda paveldėtą tėviškę. Važiuodamas į kitą vietovę, gailisi tik savo draugų ir pažįstamų. Tai beveik priešingybė lietuviams. Dėl ko lietuvis lieja savo skausmą "Kur bakūžė samanta" dainoje? Ar dėl žmogaus? Ne. Dėl nudžiūvusios obels, dėl išsekusių upelių. Jeigu tokie pasikeitimai įvyko gamtoje, tai ką besakyti apie žmones! Draugai ir kaimynai tikrai išmirę, bet lietuvis dėl to nesigraudina.

Sunku įsivaizduoti, kad amerikietis, bėgdamas iš savo krašto, pasiimtų žiupsnį žemės. O daugelis lietuvių pasiėmė. Amerikietį sugraudinsi, kalbėdamas apie skurdą ir spaudą kituose kraštuose, o lietuviui ašarą iš-

spausi, priminęs ramius Lietuvos laukus, saugomus Rūpintojėlių pakelėse.

Dabar jau galima statyti klausimą, ar patriotizmas išėivijoje sumažėjo. Jokiu būdu ne. Visi lietuviai yra kupini tos sentimentalios, romantiškos tėvynės meilės. Vyresnio amžiaus tremtiniai ją išgyvena teisiog liquistai, net atstumiančiai, arogantiškai.

Yra šeimų, kurios atsisako rengti lietuviškas kūčias, nes "vis tiek čia nėra tos nuotaikos"... Kitiems Velykos Amerikoje yra jokios Velykos. Ten Kristaus karstas skėsdavo gėlėse... O tie velyknakčiai!... Prisikėlimas, saulei tekant!... O koks Velykų stalas laukdavo namuose!... Tiek ir tiek bobų, tiek mazurkų, tiek tortų, raguolis, keptas paršiukas, plius kelios mėsos mandriai pagamintos ir dar mandriau pavadintos. O margučių — krūvos!... Čia... (ranka mostelėjama paniekinančiai) tokius pietus gali turėti kas sekmadienį, nereikia nė Velykų.

Arba vėl. Viena iš gražiausių ir prasmingiausių amerikietiškų švenčių yra Padėkos diena. Kasmet prezidentas išleidžia deklaraciją, kurioje gražiai nusako, už ką tauta ir privatūs asmenys turi ypatingai tais metais dėkoti Dievui. Lietuviškos šeimos reaguoja į tą šventę įvairiai. Vieni tikrai valgo tos dienos tradicinius valgius, bet pačioje šventėje nemato nieko gilesnio, kaip tik amerikietišką paprotį, užsilikusį nuo piligrimų laikų. Kitiems, priešingai, pati šventės mintis ir dvasia labai patinka, bet jau kalakuto ir pumpkin tą dieną nelies, kaip žydas nekošernų valgių, nes tai yra amerikietiška...

Visa tai rodo, kad lietuviai, išgyvenę 10 metų JAV., nė per plauką nepasikeitė. Jie yra, greičiausiai ir pasiliks tokie, kokie buvo Lietuvoje. Ar ne ironija, kad tremtiniai, kurie patriotizmo

ir nacionalizmo turi daugiau, kaip reikia, yra kaltinami nutautimu ir neturėjimu patriotizmo? Kodėl taip yra? Ogi dėl to, kad lietuviškas patriotizmas, kurio centre yra ne lietuvis, bet Lietuvos žemė, yra gražus romantiškas sentimentas, neturįs praktiškos naudos išeivijoje.

Tur būt, nė vienas Vasario 16 minėjimas neapsieina be ašarų. Žmonės ašaroja, pamatę tautinę vėliavą, gedulu perjuostą; verkia, giedant Tautos Himną, šnirpščia nosis, kai kalbėtojas su įsijautimu kalba apie apleistą tėviškės kiemą ir rūtą, pasodintą ant partizano kapo miško skynime. Pasibaigus kalbai, prašoma aukų. Altui reikalingi pinigai laisvės kovai... Vasario 16 gimnazija neturi kuro... Vietos šeštadieninė mokykla neįstengia pasisamdyti mokytojo ir t. t.

Kaip reaguoja ta pati publika? Tuoju ašaros nudžiūsta. Veiduose pasirodo nepasitenkinimas. Doleris krinta į aukų dėžutę baisiai nenoromis. Gali prisiklausyti visokiasių pastabų dėl tų "niekados nepabaigiamų aukų". "Kas ten mokosi toje Vasario 16 gimnazijoje — klaipe diečių vaikai. Jie lietuviai tol, kol mokslas nemokamai... Altas Lietuvos neišvaduos, o keli ponai turi šiltas vieteles už mūsų pinigų... Girdėjai, kad šeštadieninės mokyklos mokytojai ima po pustrėčio dolerio už valandą?... Pamanyk saul... pustrėčio dolerio, kad tenai pasėdi... Pirštą kas pajudins, jau ir mokėk, duok, aukok!..."

Tuo tarpu pobūvio rengėjai, suskaiinę skurdžias aukas, nusiskundžia, kad lietuviškoji visuomenė nutauto ar nupatriotėjo. Iš tiesų gi, ji yra per daug lietuviškai patriotiška ir per daug nacionalistiškai tautiška, kad prisipažintų, jog daug ko reikėtų pasimokyti iš svetimųjų.

Niekur nėra taip ryški organizuota pagalba, kaip J.A.V. Čia renkama aukos ligoninėms, prieglaudoms, parapijoms, vaikų vasaros stovykloms, simfoniniams orkestrams išlaikyti, vaikų muziejams, kovai su visokiomis ligomis ir taip be galo. Rask tik kilnų tikslą, o aukos visados atsiras. Būti amerikiečiu reiškia niekados nepavargti aukoti. Ar nereikėtų šia prasme ir lietuviams, ypatingai tremtiniais, "suamerikonėti"?

Tremties Lietuva

Amerikos lietuvių parama atsikuriančiai nepriklausomai Lietuvai buvo nepaprastai didelė. Nenuostabu, kad artėjant dabatinei Lietuvos tragedijai, a. a. prof. K. Pakštas kalbėjo, jog reikėtų iš įvairių profesijų atrinkti bent kelis šimtus taurių ir daug žadančių lietuvių ir juos pasiųsti į užjūrį. Jie sucementuotų čia esamus lietuvius ir taip atsirastų kolonija, kuri būtų lietuviškumo židinytis ir atrama kritiškais tautai laikais. Apie ką žmogus tik svajojo, Dievas padarė. Ne keli šimtai, o kelios dešimtys tūkstančių tremtinių atsидūrė šiame krašte. Prie jų pridėjus senuosius lietuvius ir čia gimusius, gavosi ideali medžiaga, kurią buvo galima mėginti formuoti į vienalytę Amerikos lietuvių koloniją. Tačiau nueita priešingu keliu. Iš nepagrįstos baimės, kad lietuviai čia įsikūrę neužmirštų savo pavergtos tėvynės, mūsų vadai ir veikėjai skubėjo priminti, jog Amerika nėra pažadėtoji žemė. Iš pat pradžios buvo užakcentuota, kad naujieji ateiviai yra politiniai pabėgėliai. Jų gyvenimas čia yra laikinasis. Atgavus Lietuvai laisvę, "visi iki vieno grįšime į mūsų brangią Tėvynę".

Aišku, kad tremtiniai yra politiniai pabėgėliai. Bet kodėl "visi iki vieno" jie turi grįžti į tėvynę ir kodėl jie turi

būti atskirti į specialią grupę nuo senųjų ateivių? Daugelis senųjų Amerikos lietuvių paliko tėvynę todėl, kad žandaras lipo ant kulnų. Norėjo pagauti į rekrūtus ar į Sibirą išgabenti už lietuvišką veiklą. Kiti ieškojo laisvės, saugumo ir sotesnio gyvenimo, ko negalėjo duoti maskolių niokojama tėvynė. Taigi, ir jie buvo politiniai pabėgėliai. Argi kas reikalavo, kad jie grįžtų į nepriklausomą Lietuvą?

Iš anksto įpareigoti tremtinius grįžti į laisvą Lietuvą yra neracionalu. Nežinia, kokiomis aplinkybėmis ji atgaus savo laisvę. Jeigu laisvė pareikalaus daug aukų, Lietuvai bus reikalingas kiekvienas žmogus. Jeigu ne, ten bus didelis inteligentijos perteklius. Argi tada bus tremtinių, kurių dauguma yra inteligentai, pareiga grįžti į tėvynę ir atimti iš tenykščio lietuvių duoną? Ar bus labai patriotiška grįžti ir pareiklauti pensijos už kadaise eitas aukštas pareigas?

Kas gali kalbėti apie laikinumą, kai niekas nežino, kokiam laikui čia apsisotą? Per 10 metų daugelis lietuvių stipriai ekonomiškai išsikūrė. Vaikus į mokslus išleido. Kas tik gali, pasidarė šio krašto piliečiais. Kiti net aktyviai įsijungė į šio krašto politines partijas. Nežiūrint tų faktų, vis tiek laikinumo ir atsiribojimo nuotaika tebėra palaikoma. Mūsų spauda apie J.A.V. prezidentą, kariuomenę ir šio krašto gyvenimą rašo su tuo pačiu svetimumo jausmu, kaip apie Indiją, Kongo ar Angliją. Į jos puslapius patenka paprastai tie J.A.V. politiniai ir visuomeniniai įvykiai, kurie verti aštrios kritikos. Tas pat su valdžios vyrais ar šiaip žymiais asmenimis.

Kritikuojamas asmuo taip pristatomas: "X ar Y, kuris turi daug gerbėjų plačiose amerikiečių masėse", arba, "kuris įtakingas tam tikruose sluoksniuose"...

Susisukusi medžio šaka

niuose"... Ir toliau eina aprašymas, kur, kada ir kokiomis aplinkybėmis X ar Y parodė minkštumą komunistų atžvilgiu, ar nutylėjo apie kai kurias pavergtas tautas. O kodėl X ar Y pasidarė populiarius "plačiose masėse" ar "tam tikruose sluoksniuose" — nė žodžio. Žinoma, pasiteisinsime, kad mūsų spauda turi iškelti mums žinotinus faktus. Bet ar su tokiu pasiaiškinimu sutiks mūsų jaunieji skaitytojai (o yra labai svarbu, kad jie skaitytų lietuvišką spaudą!), kurie, čia eidami mokslus, gal jau pasidarė X ar Y gerbėjai? Ar jie nelaikys mūsų spaudos šališka už vieno faktų iškėlimą, o kitų nutylėjimą?

Pastebėjau čia gimio Amerikos lietuvių šeimoje lietuvišką laikraštį, kurį

prenumeravo ten gyvenęs tremtinys. Pasiteiravau, ar šeimnininkas laikraštį paskatio ir kokios nuomonės apie lietuvišką spaudą. "Paskaitau kartais... Kai noriu žinoti, ką mūsų valdžia, ar amerikiečiai blogo padarė..." Tolimesniame pokalbyje teko išgirsti daug karčių priekaištų dypukų adresu už tai, kad "jie nieko nemato, kas yra gera šiame krašte, o tik tai vien tai, kas bloga. Kad jie žino vieną atsakymą į visas politines problemas, kai tuo tarpu J.A.V. valdžia mėgina rasti atskirą atsakymą į kiekvieną problemą. Jeigu "dypukų" vienas atsakymas į visas problemas yra k a r a s, tai ko jie patys bėgo nuo karo: reikėjo kariauti patiemis, o ne reikalauti, kad kiti eitų ir mirtų už juos..." Ar negaila, kad tokį išpūdį susidaro Amerikos lietuviai, paskaitę mūsų spaudą?

Kad tremtiniai nepasidarė Amerikos lietuvių kolonijos integralinė dalis, o pasiliko, kaip "speciali" grupė, yra ir pliusų ir minusų. Jeigu kolonijos patsate tremtiniai būtų virtę viduriniu, cementuojančiu klotu tarp senųjų lietuvių ir jų vaikų, politinės partijos būtų nustosios savo prasmės. Tuo pačiu srovinė spauda būtų netekusi savo aštrumo. Ginčai būtų ideologinio pobūdžio, ne politinio. Nebūtų prasmės puoselėti romantiškos meilės Lietuvos žemei. Ją turėtų pakeisti meilė lietuviui.

Nuėjus separatistiniu keliu, turime Amerikos lietuvių, lietuviškos kilmės amerikiečius ir miniatūrinę "Tremties Lietuvą" su 30.000 gyventojų... Tos pačios politinės partijos. Srovinė spauda. Kova už valdžią ir įtaką. Visuomenės susigrupavimas pagal profesijas: karių, gydytojų, inžinierių, teisininkų, prekybininkų ir t. t. Jaunimo organizacijos. Studentų korporacijos. Viskas pagal senas išmieras ir iškarpas.

Spalvinga, gyva ir įdomu. Labai įdomu. Bloga, kad nei visuomenėje, nei viršūnėse nėra vienybės, kuri taip reikalinga kovai už Lietuvos laisvę. Blogiausia, kad taip labai tausojama "tremties Lietuva" neturi savyje tęstinumo. Jaunosios kartos "tremtiniais" nepadarysi, kurie į šį kraštą žiūrėtų, kaip į svetimą, o į Lietuvą, kaip į "mūsų".

Ar negyvenam pagal sustojusius laikrodžius?

Stebint mūsų politinių partijų veiklą išeivijoje, jų grumtynes už strategines vietas veiksmuose ir viršūnėse, prisimena pasaką apie miegančią princesę. Už nepereinamos "geležinės uždangos" Nemuno slėnyje miega Lietuva, prieš 20 metų raudonosios raganos monais suviliota ir nežinomam laikui apkerėta. Politinės partijos, kaip tie pasakos karaliūnai, kovodamos tarp savęs, ruošiasi būsimai kelionei į užburto kraštą. Kuri pirmoji ten bus, pasibaigus komunizmo kerams, gaus valdžią ir karalystę...

Deja, pasaką nuo tikrovės skiria maža smulkmena. Pasakoje, ragamai užkerėjus, pilyje sustojo visi laikrodžiai. Atsibudę po 100 metų dvariškai tęsė savo darbus ir veiksmus, tarsi jų nebūtų nutraukęs šimtmetis miegas. Ir mūsų pasakiškoje tikrovėje laikrodžiai sustojo. Bet ne užkerėtoje Lietuvoje, o išeivijoje... Lietuvoje gyvenimas eina. Per dešimtmečius, kad ir pavergtoje tautoje, subręs naujos idėjos, susiformuos kitokios pažiūros į politinę ir socialinę valstybės santvarką. Atsirast nauji vadai ir naujos asmenybės. Tada pasirodys, kad mūsų politinių partijų laikrodžiai vėluojasi dešimtmečiais.

Atrodo, kad visiškai užmiršta, jog išeivijoje yra tik nuotrupos. Tautos

Fotografuota, stovint prieš didelį garažo langą, kuriame matėsi šis vaizdas: garaže esantieji daiktai, pats fotografas ir atspindys iš lauko.

dauguma tebėra prie Nemuno krantų. Tenesitiki išeiviai, nežiūrint jų buvusių nuopelnų Nepriklausomoje Lietuvoje ar net šioje kovoje už Lietuvos laisvę, kad jie bus šeimininkai, grįžę į Lietuvą. Geriausiu atveju jie, susirinkę iš įvairių kraštų, bus tik patarėjai (ir tai dažniausiai neprašyti!), arba jie sudarys lietuviškas "jungtines tautas", kurios darys nutarimus, bet negalės priversti jų vykdyti...

Tremtinių dalyvavimą J.A.V. politinėse partijose mūsų viršūnės, spauda ir visuomenė sutinka labai rezervuotai. O lietuviškos partijos, kurių veikla "tremties Leituvai" yra žalinga (skaldo viršūnes ir visuomenę, kliudo Lietuvos laisvinimo vieningą darbą) ir kurių naudingumas būsimai laisvai Lietuvai labai abejotinas, yra pateisinamos.

Ar negyvenam pagal sustojusį prieš 20 metų laikrodį?

Susitaikykime su realybe

Kaip labai mūsų užsimojimai paremti svajonėmis, geriausiai parodo faktas, kad pradėjome dairytis dausų krašto, kur būtų galima juos realizuoti. Dausų krašto nesuradus, reikėtų ir svajonių atsisakyti, o gyventi realybe, kuri toli gražu nėra baisi.

Tiktų pradėti su padėka Dievui, kad Jo apvaizda parinko šį kraštą mūsų sustojimo vieta. Nerasi niekur patogesnių sąlygų mūsų tautinėms pareigoms atlikti. Ne dėl to, kad čia naudojamos garantuota laisvė, kad radome sukurtus lietuviybės židinius, ar kad kiekvienas iš mūsų, kurio speciali nelaimė neaplinkė, turi kišenėje atliekamą centą lietuviškiems reikalams. Labai svarbu visa tai. Bet svarbiausia už visa yra dvilypė amerikietiškos visuomenės struktūra, kuri verčia kiekvieną pasilikti tuo, kuo esi.

Veikaluose, kurie nagrinėja J.A.V. gyventojų sudėtį ir visuomeninio gyvenimo struktūrą, rasi mėgiamą posakį: "Jeigu antros kartos amerikietis (vadinasi, imigranto vaikas) mėgina užmiršti savo kilmę, tai trečios kartos amerikietis stengiasi ją atsiminti". Paaiškina kodėl taip yra.

Imigrantų vaikai namuose kalba tėvų kalba. Nemokėdami pakankamai angliškai, jau I-ą dieną mokykloje pajunta, kad jie skiriasi nuo kitų vaikų. Antras smūgis ateina tais metais, kai vaikai stengiasi savo tėvą padaryti herojumi savo draugų akyse. Tepabando imigranto vaikas. "Tavo tėvas?!... Ei, ar girdėjote, kaip jo tėvas kalba

angliškai?...“ — ir būrys paauglių nusikvatos geliančiu pašaipos juoku, kurio vaikas ilgai, ilgai neužmirš. Visai natūralu, kad ateinantį kartą jis labai nenoromis vesis savo draugus į tėvų namus arba norės skradžiais žemės prasmegti, jeigu kas viešumoje jį užkalbina tėvų kalba.

Bet tikras noras „užmiršti“ savo kilmę ateina jaunuolio amžiuje, kada jo šeimoje kyla ginčai, kas yra „svetima“, o kas yra „mūsų“. Tėvams, ypačingai bemoksliams, kurie dėl svetimos kalbos niekadose neįstengia su šituo kraštu susigyventi, „mūsų“ yra jų gimtasis kraštas, jų kalba, jų papročiai. Jie labai norėtų, kad ir jų vaikai turėtų tokį pat jausmą. Tie gi, čia mokslą išėję, jaučia Ameriką, kaip mūsų.

Kadangi jo kilmė nuo pat mažens buvo tik nemalonumų, pažeminimo draugų akyse, nesutarimo su tėvais priežastimi, jaunuolis nori ją užmiršti ir būti tik amerikietis. „Įrodymui“, kad iš tiesų toks yra, jis neprisipažįsta mokąs ar tiesiog pamiršta tėvų kalbą, nutraukia ryšius su savo kilmės žmonėmis, o kraštutiniu atveju — net su savo tėvais.

III-čios kartos amerikiečiui tokie „įrodymai“ nereikalingi. Jo tėvai čia gimę. Nėra ginčų namuose, kas „mūsų“. Į imigrantą senelį žiūri net su tam tikru pasididžiavimu, kaip į heroiską pionierių ar piligrimą, kuris turėjo drąsos atvykti į šitą kraštą ir sugebėjo čia įsikurti. Jis natūraliai pradeda domėtis tos pačios kilmės žmonėmis. Be to, jis mato praktišką naudą būti tam tikros bendruomenės nariu. Jeigu jis yra gydytojas, dantistas, advokatas ar biznierių, pirmieji jo pacientai ir klientai bus jo kilmės žmonės.

Dar svarbiau turėti stiprų užnugarį tam, kuris savo karjera pasirinko politiką. Jeigu lenkas tikisi laimėti itališ-

koje rinkiminėje apylinkėje prieš italą kandidatą, arba italas airiškoje prieš airį, jis dar nepažįsta visuomeninės J.A.V. struktūros. Kaip matyti iš tų išvedžiojimų, svarbu mokėti išlaikyti lietuvišką II-ją kartą, t. y. tremtinių vaikus, o trečioji, kaip ta ožka prie vežimo, savaime sugrįš.

Ir antroji karta, t. y. imigrantų vaikai, atrodo, bėga ne tiek nuo šieno, kiek nuo jiems neįprasto vežimo. Atseit, lietuvišką šieną mūsų vaikams reikia paduoti ne lietuviškose šienkriepėse, o amerikietiška limuzine...

Kad tremtiniai nepadarytų tos pačios klaidos, kartojamos visų kraštų imigrantų, turėtų iš anksto susitaikinti su geležine taisykle: 1) Lietuvos nematę, čia gimę ir užaugę vaikai ne Lietuvą, o šį kraštą vadins mūsų. 2) Lietuvių kalba bus jiems antroji kalba, kaip mums yra antroji anglų kalba, visai neatsižvelgiant į jos mokėjimo laipsnį.

Priėmus šiuos du faktus, kaip neišvengiamą blogybę, nereikėtų eikvoti laiko ir jėgų, aimanuojant dėl jaunimo kalbos ir jausmų Lietuvai. Visą dėmesį būtų galima sukcentruoti į esminį dalyką — lietuvišką šieną.

Lietuviškas šienas

Didelis jaunimo mylėtojas kun. A. Sušinskas, paklaustas, kaip jis vertina Nepriklausomos Lietuvos mokslus einantį jaunimą, atsakė: „Jaunimas buvo *idealus*“. Lietuvoje su žodžiu jaunimas buvo betarpiškai surištos tokios sąvokos: idealizmas, kilnumas, ieškojimas gėrio ir grožio, noras tobulėti ir kilti aukštyn. Jų korporacijose ir susirinkimuose sukosi kalbos apie asmenybės ugdymą. O kaip charakterizuoja amerikiečių jaunimą amerikiečiai auklėtojai ir jaunimo žinovai? Ogi vienu, pa-

idėjos ir žmonės

Alfonsas Grauslys

RABINDRANATH TAGORE (I)

(1861 — 1941)

INDU tautos sūnus Rabindranath Tagore, gimęs prieš šimtą ir miręs prieš dvidešimt metų, už savo poezijos kūrybą 1913 m. gavęs Nobelio premiją, yra rašytojas, kuris kiekvienam besidominčiam pasauline literatūra gerai žinomas. Maža to: tam, kuris vertina ir brangina jausmą, šis poetas — romantikas ir šimtaprocentinis lyrikas yra ne tik žinomas, bet ir širdžiai labai artimas.

Tad minėdami jo sukaktį, šiame rašinyje mesime žvilgsnį į veiksnius, įkvėpusius jo kūrybą, suseksime pa-

grindines temas, prie kurių jis ypač sustoja, ir pagaliau įvertinančiomis akimis apimsime visą jo kūrybą ir jos pobūdį.

R. Tagorės kūrybos šaltiniai

Ne iš kiekvienos dirvos ištrykšta šaltiniai. Ne kiekvienas gyvenimas virsta kūryba. Šiuo pasakymu noriu nurodyti tą glaudų ryšį, kurs yra tarp kūrėjo gyvenimo ir jo kūrybos. Kaip kūryba išauga iš tam tikros gyvenimo dirvos, taip ir kylančios kūrėjo dvasioje mintys ugdo jo paties gyvenimą.

sibaisėtinu sakiniu: "Teenagers think about nothing but "sex".

Jeigu mūsų jaunimui nebus duoti sparnai, jis taip pat šliaužios žeme. Nereikia nieko naujo: turime jaunimo spaudą, organizacijas, vasaros stovyklas. Reikėtų tiktai nustoti pamokslauti apie lietuviškumą, o stengtis įkvėpti idėjas ir idealus, kuriais gyveno jaunimas Lietuvoje. Reikėtų stengtis ir čia

išlaikyti tą patį standartą, t. y., kad mūsų jaunimas turi būti idealus. Šitaip išauklėtas mūsų jaunimas bus atsparus prieš visa tai, kas žema. Nebus tiek rūpesčio dėl galimų mišrių vedybų. Mūsų jaunimas, įpratintas žavėtis Foerster ir vyskupo Toth mintimis, vargu įsimylės asmenis, kurių idealai nepakyla aukščiau Elvio tirtančių kojų ir kalba nenueina toliau sex.

Užpūstos žvakės

Štai kodėl, norint pažinti kurio nors kūrejo kūrybą, pirmiausia reikia susidomėti jo gyvenimu, išsiauklėjimu, svarbesniais jo gyvenimo įvykiais ir aplinka, kurioje jis gyveno. Trumpai tariant, reikia pažinti jo gyvenimo eigą arba biografiją. Šio rašinio rėmai teleidžia mesti žvilgsnį į tas R. Tagorės gyvenimo aplinkybes ir į tuos įvykius, kurie galėjo labiau paveikti jo vidaus pasaulį ir iš to pasaulio prasiveržusią kūrybą.

Jau tas faktas, kad Tagore gimė ir augo Indijos Bengalijoje, t. y. tropiškame krašte, yra reikšmingas. Karštos tropikų saulės įtakoje yra išgyvenamas tartum laiko tėkmės sustojimas ir pasyvus palinkimas į svajingumą. Tartum didelės ryškių spalvų gėlės pradžysta sieloje. Štai kodėl, anot vieno biografo, prie indų (taigi, ir Tagorės)

dvasios pasaulio gali pilnai priartėti tik tas, kas yra gyvenęs tropiškuose kraštuose ir pažįsta jų gamtą. Užtat, ir norint geriau pažinti jo kūrybą, reikėtų ją skaityti tropikų kraštuose.

Labai didelę įtaką kiekvienam žmogui turi jo vaikystės išpūdžiai bei vaikystėje gautas išauklėjimas. Nekartą vaikystė nulemia net visą gyvenimą. Savo vaikystę ir jaunystę Tagore yra aprašęs "Atsiminimų" knygoje. Savo vaikystę jis vaizduoja ir poezijos kūrinyje, vardu "Apie augantį mėnulį", nors ten pirmoje eilėje jis garbina motiną ir kūdikį.

Tie vaikystės prisiminimai rodo, kaip jis nuo pat sąmonės pabudimo išgyveno matomąjį pasaulį, lyg kažkokią paslaptį. Anot vieno Tagorės biografo, vaikui atrodė, kad gamta tartum kažką laiko savo suspaustoje rankoje ir šypsodamasi jo klausia: "Ką aš čia turiu?" Tad nenuostabu, kad Tagorės kūryba yra pilna paslapties: ji tartum po šydu, todėl ir po juo paslėptų daiktų apybraižos yra neryškios.

Gimęs ir augęs pasiturinčioje šeimoje, kurioje netolimoje praeityje buvo mąstytojų ir menininkų, rašytojas su kitais šešiais savo broliais augo tarnų priežiūroje. Anksti nustojęs motinos ir beveik nematydamas tėvo, kuris nuolat keliavo, taip pat savo jau vaikystėje besireiškiančios kūrybinės liepsnos išskirtas iš brolių, jis jautėsi vienišas. Vienatvės sąmonę ugdė ir griežtas tarnų elgesys su vaikais. Vaikai būdavo mušami. Jis pats savo atsiminimuose sako, kad vaikams net pradėjo atrodyti, jog taip ir turi būti, kad tai yra gyvenimo taisyklė: didieji muša, o mažieji yra mušami. Vaikai nebuvo lepinami, jie turėjo tenkintis ir džiaugtis tik mažmožiais. O juk vienatvė ir neturėjimas artimos širdies verčia vaiką instinktyviai užsisvajoti ir

ieškoti geresnio pasaulio kažkur kitur. Kančia negalėjo jo kūrybingai nenu- teikti.

Neturėdamas nieko, kas būtų arti- ma jo dvasiai, vaikas pradėjo stebėti aplinkinę gamtą. Valandomis jis žiūrė- davo į medžius, paukščius, į žemėn pa- sėtos sėklos augimą, į gėles... Būdamas labai atskirtas ir uždarytas namų ap- linkos kieme bei sode, jis tik pro tvo- ros plyšius stebėjo tolimas kaimo apy- linkes, tuo paslaptingesnes ir svajin- gesnes, kuo labiau draudžiamas iš arti pamatyti. O ir dideliuose tėvų namuo- se ne visi kambariai ir ne visos namų dalys jam buvo prieinamos. Indų pa- pročiu, moterys gyvena atskirai joms skirtoje namų dalyje. Tos visos aplin- kybės negalėjo nedilginti ir neugdyti vaiko vaizduotės, be kurios menininko dvasia pasidarytų tartum paukštis be sparnų. Neturėjimas jokių žaislų ugdė išradingumą ir kūrybingumą. Kiekvie- na lazdutė ir kiekvienas šapelis jam virsdavo žaislais.

Jo vaizduotė ugdė ir girdimos liau- dies dainos ar senesniųjų pasakos ir apskritai liaudies tautosaka. Pirmą klausiamu žvilgsniu smeigęs akis į žė- mę ir į dangaus erdves, o dabar, nusi- leisdamas į tautos dvasios gelmes dai- nų melodijų ir tautos pasakų laiptais, jis brandino savo dvasios pasaulį.

Vaiko svajingumą slėgė ir stabdė taip didelis perkrovimas mokymosi darbu, kad šiandieninių mokinių dar- bas, palyginus su anų laikų Tagorės darbu, yra tikras tinginiavimas. Beveik visą dieną praleisdamas anglų mokyk- loje (nes anglai tada valdė Indiją), jis dar turėjo vakarais kelias valandas dirbti su privačiai samdomu mokytoju. Šventadieniais dar jis turėjo dainavi- mo ir fizikos pamokų. Nenuostabu, kad vaikas pavydėjo paukščiams, kurie, saulei nusileidus, baigia savo darbą.

Vieninteliai ryškesni šio nuolatinio mokymosi momentai — tai kai kuriais mokslais gėrėjimasis ir kai kuriais biauřejimasis. Dainavimo ir eilėraščių deklamavimo pamokos buvo jam dide- lė paguoda. Jis tų pamokų metu pagy- vendavo gilesnį gyvenimą, nes tais da- lykais grožėdavosi. Ypatingai jis ne- mėgo anglų kalbos pamokų. Kai tekda- vo tos kalbos privačiai mokytis, jį ap- imdavo kažkoks liguistas snaudulys. To snaudulio nepašalindavo nė moky- tojo vartojamos priemonės, pvz. moki- nio veido šlakstymas šaltu vandeniu. Pamokai praėjus, snaudulys tuoj pasi- baigdavo. Visai tai nenuostabu, juk būsimasis didis poetas, grožio kūrėjas, negalėjo grožio rasti toje neskambioje anglų kalboje. Jis pavydėjo paukš- čiams, kad jiems nereikia mokytis anglų kalbos. Gal dalinai toji neapy- kanta anglų kalbai kilo ir iš to, kad anglai tada buvo Indijos okupantai. Čia galima prisiminti, kad ir lenkų ra- šytoja M. Rudzka, kuri, pagyvenusi so- vietinėje koncentracijos stovykloje, paskui iš jos išsilaisvinusi ir atsiradusi laisvame pasaulyje, savo knygoje "Workuta" pareiškė, kad yra didelė prabanga gyventi tokia krašte, kur gatvėse nesigirdi rusų kalbos!

Jau mokykloje įsidėmėdamas kai kurių sueiliuotų bengalų kalba posa- kių skambėjimą ir grožį, vieno poezijos mylėtojo paragintas, Tagore, būdamas tik aštuonerių metų amžiaus, jau ban- do rašyti eilėraščius. Sulaukęs dešim- tųjų amžiaus metų, savo eilėraščiais jau buvo užpildęs visą sąsiuvinį, kurį buvo specialiai šiam tikslui įsigijęs.

Jaunąjį Tagore turėjo ypatingai veikti šeimos narių literatinė ir menišką atmosfera. Visi jo vyresnieji broliai buvo jautrūs grožiui. Poezijos ir litera- tūros skaitymas ir deklamavimas, mu- zika ir dainos, vaidinimai, literatų su-

sirinkimai ir žurnalų redagavimai — tai buvo tikra prasme menininkų klubas.

Kadangi šeimoje buvo įvairių muzikos instrumentų ir net pianinas, kadangi indų poezija yra paprastai dainuojama, muzikai pritariant, nenuostabu, kad jame anksti išsivystė muzikalumo jausmas. Jis daug dainuodavo ir vėlesnių laikų savo muzikaliai poezijai pats parašydavo melodiją.

Savo jaunystėje jis labai daug skaitė. Šiuo atžvilgiu buvo tikrai nepasotinamas. Didieji anglų rašytojai veikė jo būsimą kūrybą. Šekspyro "Makbetą" jis dar jaunystėje buvo išvertęs gimtojon bengalų kalbon. Šis skaitymas jį veikė, sukeldamas savas mintis ir vaizdus. Tai buvo būsimos poezijos erelio sparnų ugdymas!

Mistiškų išgyvenimų bruožais jo vėlyvesnėje kūryboje nuaidėjo kuriam laikui išvažiavimas ir pagyvenimas drauge su tėvu prie šventosios indų Gango upės ir Himalajų kalnuose. Jei prisiminsime, kad mes esame tai, ką matome ir pergyvename, tai galėsime nujauti, ką turėjo pergyventi jau grožiu pradėjusi gyventi jauno žmogaus siela, kai pirmą kartą susidūrė su pakilusios nuotaikos maldininkų miniomis prie šventosios upės ir su nežemiška kalnų tyla bei jų amžinai svajojančiomis viršūnėmis.

Vėliau studijų tikslais jis du kartu vyksta į Angliją, pirmą kartą ten susidurdamas su visai svetimu Europos pasauliu. Europos bei jos literatūros pažinimas ir susidūrimas su krikščionybė jo kūrybą priartino mums, europiečiams, ir padarė ją visuotinai žmogišką, pasaulinę.

Bet iš visų jo kūrybą galėjusių paveikti veiksnių ar tik nebus tie tragiški skausmingi pergyvenimai, kurie jo kūrybą labiausiai nuspalvino? Čia tu-

riu galvoje tuos įvykius, kurie jį užgriuvo vienerių metų laikotarpyje, jam esant pačiame kūrybos pajėgume — 40 m. amžiaus. Tie įvykiai tai buvo jo mylimos žmonos mirtis po septyniolikos darnaus sugyvenimo metų, po kelių mėnesių dukters mirtis, o po to netrukus ir sūnaus. Jeigu čia dar prisiminsime jau minėtą motinos mirtį pačioje jo kūdikystėje, tai galėsime tvirtinti, kad dar nepatirta motinos meilė ir staiga nutraukta moterystės meilė tamsiais debesimis apdengė jo gyvenimą ir nepatirtos bei prarastos meilės ilgesiais persunkė visą jo kūrybą.

Pagrindinės Tagorės kūrybos mintys

Tagorės kūryboje ypatingai iškeliamą meilę gamtai, dvelkianti šv. Pranciškaus Asyžiečio jausmais, toliau kilni erotinė meilė, primenanti Šv. Rašto "Giesmių Giesmę", ir pagaliau pats Dievas, taip visur artimas ir draugiškas žmogui.

1. *Gamta Tagorės kūryboje.* Gamta indų tautos yra mylima. Tos meilės išraiška — tai gėlės, nuo kurių indai nesisiskiria, nes moterys jas nešioja įsikūšusios į plaukus, o vyrai už ausies.

Būdamas labai jautrus grožiui, kur labiau jis jį galėjo matyti, jei ne gamtoje? Viename savo eilėraštyje jis kalba apie visą gamtą, pasinėrusią šviesoje, kuri bučiuoja jo akis, gaivina širdį, šoka jo gyvenimo dvasios gelmėse ir groja jo meilės dainuojančiom stygom. Džiaugsmo juokas šoka ant žemės. Lelijomis ir jazminais kvepia šviesos vilnys... Tai pagrindiniai jausmai ir nuotaikos, kuriomis jis žiūri į gamtą. Pasaulio džiaugsmas pražysta džiaugsmu jo širdyje.

Gamta jo kūryboje — tai dieviško į žmones kalbančio balso vertėja ir aiškintoja. Gamta skelbia Dievą. Tad

iš čia tasai gamtos pasaulio—džiaugsmo pasaulio išgyvenimas, nes Tagore sako, kad džiaugsmas yra nepabaigiamybė, pagauta laikinybėje. Todėl, anot jo, tvarinių judesiai yra pasaulinio džiaugsmo prasiveržimai. Toks, pavyzdžiui, būdingas tvarinio judesys yra žuvis, pašokusi virš vandens. Kiekvienas tvarinio sujudėjimas — tai didžiojo šokio, šokamo pasaulyje, akimirka. Pasaulis yra pacaukuotas — iš visų tvarinių ir daiktų trykšta džiaugsminga amžinybės melodija!

Tagore savo kūryboje skelbia ir tą glaudų ryšį, kuris yra tarp gamtos reiškinių ir žmogaus vidaus pasaulio. Žmogaus sielos ir gamtos pasireiškimų pergyvenimai eina greta. Jo širdis pradeda daniuoti, kai ją paliečia saulės spindulys. Kaip su kylančia saule atsiveria gėlės, taip ir poetas kviečia atidaryti bei pakelti savo širdis. Giedą rytmečio paukščiai — tai ženklas nesugriaukamo tikėjimo šviesa, t. y. visa ko prasme. Visą dieną dangus mums lieja šviesą į širdį, kad mes savo dainomis pripildytume dangų. Saulei leidžiantis, jis ragina nulenkti galvą ir tyloje atbaigti atsiskiriančios dienos Dievo tarnybą. Vakaras savo ramybe žadina sielą į viską giliau įžvelgti. Saulėlydžio šviesūs toliai jam atrodo tartum atsivėrę vartai amžinybės.

Jo poezijoje labai daug vietos skiriama nakčiai ir vidurnakčiams. Nakties dangaus žvaigždės kalba į jį. Kai debesys jas užgesina danguje, tada jos pradeda šviesti jame. Nakties glūdimyje jo siela mistiniu Dievo ilgesiu patvinsta. "Kaip kiekviena melsva naktis savo tamsoje bežodį rytmečio šviesos maldavimą slepia, taip ir mano dar negimusių miegančių minčių gilumoje maldauja šauksmas: kad Taveš ilgėciausi, tik Taveš!" — taip jis apie save sako viename savo kūrinyje.

Šešėlis

Gėlėmis Dievas mus sveikina, kviečdamas, kad ir mūsų vidus prazystų. Lotosai (šventosios indų gėlės, aukojamos Budai jo šventyklose), jazminai, rožė ir jų kvapai sklinda po jo kūrybą. Medžiai savo užimu kalba, pavaduodami nebylę žemę. Kaip medžiai, nors giliai įleidę šaknis į žemę, stiebiasi į dangų, taip ir mūsų dvasia neturi pasitenkinti žeme... Kalnai — tai žemės mojavimai dangui. Jie yra tartum rankos ištiesusių ir norinčių žvaigždes pagauti vaikų šauksmas. Jie yra tartum aukštyn iškilusios ir saulės šviesą geriančios gėlės. Tagore tos tropikų šalies sūnus, kur taip dažnai dangus liū-

timis prasiveržia į žemę, ypatingai mėgsta lietu ir jam skiria daug vietos savo kūryboje. Jam atrodo, kad lietaus lašai bučiuoja žemę, kai, jos pasiilgę, iš dangaus grįžta pas ją, savo motiną. Upelio užime jis girdi linksmą pažadą tapti jūra. Tad nenuostabu, kad poeto žvalgymasis po gamtą ir už jos pasislėpusio Dievo jautimas jo kūryboje virsta Dievą garbinančiomis maldomis. Štai viena jų:

"Žinau, Tu mano širdies mylimasis,

kad visa tai — tai tik Tavo meilė, kuri auksine šviesa šoka ant lapų, tingiais debesimis dangumi vairuoja, švelniu vėjelio dvelkimu mano kaktą vėsina. Rytmečio šviesa, užtvindanti mano akis — tai Tavo pasiuntinė mano širdžiai. Tavo veidas pasilenkia prie manęs, Tavo akys žiūri į manąsias ir mano širdis paliečia Tavo kojas" (Gitanjali).

Ar begalima mistiškiau ir religingiau išgyventi gamtą?

KATALIKŲ BAŽNYČIA LENKIJOJE

ALFONSAS GRAUSLYS

KATALIKŲ BAŽNYČIOS padėtis Lenkijoje paskutiniuoju metu buvo skirtinga nuo kitų komunistų valdomų kraštų. Norint tai įrodyti, užtenka prisiminti, kad mokyklose buvo dėstoma tikyba, katalikai turėjo savo katalikišką spaudą, savo universitetą Liubline, katalikų atstovų frakciją seime, veikė vienuolynai ir seminarijos, katalikai turėjo net savų kultūrinių organizacijų. Areštuotų kunigų ar vyskupų buvo labai nedidelis skaičius.

Tokiai palankiai Katalikų Bažnyčios padėčiai susidaryti padėjo eilė veiksnių. Vienas jų yra tas, kad iš visų rusiško komunizmo valdomų katalikiškų kraštų Lenkija yra didžiausia ir beveik visa katalikų apgyventa. Jos gyventojų yra virš 27 milijonų. Taip pat lenkų prisirišimas prie tikėjimo ir Bažnyčios buvo visada labai stiprus. Lenkybė ir katalikybė jiems yra beveik tas pat. Ir lenkų patriotizmas juos rišo su katalikybe. Tad nenuostabu, kad komunizmas, kuris tik su jėga ir skaitosi, pajū-

tęs jėgą lenkų katalikų skaičiuje ir jų vieningame nusistatyme, negalėjo tokios jėgos nepaisyti. Jei dar prie šio pagrindinio skirtingos lenkų Katalikų Bažnyčios padėties veiksnio prijungsi-me su Stalino mirtimi atėjusį varžtų atleidimą, jeigu dar prisiminsime Vengrijos sukilimą, Poznanės darbininkų sukeltus neramumus ir antistalinisto Gomulkos atėjimą į valdžią, tai visai nebus nuostabu, kad komunistai katalikams turėjo nusileisti ir 1956 m. gruodžio mėn. 7 d. tarp valstybės ir Lenkijos episkopato sudaryta sutartimi nusistatyti valstybės ir Bažnyčios sugyvenimo būdą. Toji sutartis ir suteikė pagrindines Katalikų Bažnyčiai privilegijas, apie kurias čia ir kalbame. Tačiau paskutiniaisiais mėnesiais pradėjo aiškėti, kad tasai tarp religijos ir komunizmo sugyvenimo eksperimentas (kaip jį Lenkijos katalikų vadai vadino) baigia savo dienas. Šis naujas Lenkijos Katalikų Bažnyčiai nepalankus pakry-pimas ir palenkė šio straipsnio autorių

su ta nauja katalikų padėtimi Lenkijoje skaitytojus supažindinti.

Bažnyčios lojalumas valstybei

Nors Bažnyčia, nežiūrint sudarytos sutarties, turėjo iš valstybės patirti visokių nesusipratimų ir priekabių, tačiau ji, laikydamasi sutarties, buvo lojali valstybei jos grynai politinės ir ekonominės programos vykdyme. Vyskupai ir pats kard. Wyszynski yra ne kartą viešai pasisakę dėl pastovaus priklausomumo Lenkijai tų žemių, kurios po šio karo buvo atgautos iš Vokietijos. Panašiai vyskupai skatino atlikti socialines pareigas, sąžiningai dirbti, vengti nepagrįstų streikų ir stengtis didinti gamybą.

Tačiau nuolatinės valdžios priekabės ir sutarties nesilaikymo kaltinimai vertė kardinolą Wyszynski praėjusių metų pradžioje užmegzti oficialius pasikalbėjimus su Gomulka, kad galėtų mišri Bažnyčios ir valstybės atstovų komisija susėsti prie bendro stalo išsiaiškinti visiems nesusipratimams. Taisi aiškinimosi darbas ir komisijų posėdžiai turėjo prasidėti, kai gegužės mėnesį buvo valdžios nutraukti santykiai tarp Bažnyčios ir valstybės.

Kai praėjusių metų rugsėjo mėnesį Čenstachovoje susirinkę Lenkijos vyskupai parašė bendrą ganytojišką laišką, pilną susirūpinimo Bažnyčios padėtimi Lenkijoje, ir kai ruošėsi tą laišką paskelbti tikintiesiems, valdžia paprašė to laiško neskelbti. Vyskupai iš lojalumo valdžiai nusileido. Tuo metu Gomulka rengėsi vykti į Tautų Sąjungos posėdį, tad nebuvo norima, kad jo padėtis būtų pasunkinta viešame tautų forume.

Pasitarimų nutrūkimas

Pasitarimai tarp Bažnyčios ir valstybės 1960 m. gegužės mėnesį nutrūko.

Tam pasikalbėjimų nutrūkimui valdžia proga davė šalia Krokuvos naujai statomo miesto įvykiai. Tame naujai statomame pramonės mieste, vardu Nowa Huta, buvo valdžios pažadėtas sklypas, kuriame turėjo būti pastatyta bažnyčia. Kai valdžia vis delse statyti pažadėtą bažnyčią ir kai pagaliau pasiryžo tame sklype pastatyti kryžių nugriauti ir ten statyti mokyklą, tada prasidėjo neramumai ir demonstracijos, kad nebūtų leidžiama pašalinti kryžiaus. Susirėmimų metu buvo areštuota daug žmonių, o valdžios pareigūnai visai nepagįstai apkaltino Bažnyčią, kad ji tuos neramumus organizavusi. Ši aplinkybė buvo panaudota santykių su Bažnyčia nutraukimui. Netrukus panašūs neramumai pasikartojo ir Silezijoje, Gruenbergo mieste, kur penki tūkstančiai žmonių išėjo į gatves protestuoti dėl atėmimo namų, kuriuose buvo įrengta bažnyčia.

Visų šių įvykių proga valdžia vis labiau pradėjo pulti Bažnyčią. Pagaliau tie puolimai tiek paastrėjo, kad valdžia sudarytą su Bažnyčia sutartį, atrodo, pradėjo laikyti negaliojančia.

Sutarties nutraukimo vaisiai

Minėtos sutarties nutraukimo pasekmės pradėjo vis labiau ryškėti, ypač religijos dėstymo srityje mokyklose. Nors ir prieš tai tikybos dėstymo leidimas visokiais neteisėtais būdais daugelyje mokyklų buvo trukdomas, tačiau dar prieš metus iš 17 tūkstančių Lenkijos pradžios mokyklų tik devyni šimtai neturėjo tikybos dėstymo, o dabar tokių bereliginių mokyklų jau yra penki tūkstančiai. Švietimo ministeris ir kiti pareigūnai neslepia, kad jie yra pasiryžę tikybos dėstymą pakeisti pasaulietiškos dorovės ir religijų istorijos dėstymu. Žinant antireliginį komunizmo nusistatymą, galima suprasti,

Upelis

kad tais naujais tikybos dėstymo pakaitalas jaunimui bus skiepijamas ateizmas. Panašius nurodymus yra davęs ir Lenkijos apsaugos ministeris politiniams kariuomenės vadovams, pabrėždamas, kad reikia kariuomenėje plėsti materialistinę pasaulėžiūrą ir išrauti, jo žodžiais tariant, "visas politinio ar religinio atspalvio liberalizmo liekanas".

Kiti nesusipratimo šaltiniai

Vis labiau valdžios skatinama gimdymų kontrolė, skleidžiant dirbtinį apsisaugojimą ir neštumo nutraukimą, yra kita valdžios su Bažnyčia susidūrimo sritis. Tiesa, neskaitant Albanijos, Lenkija stovi Europoje aukščiausiai prieauglio atžvilgiu. Kasmet jos gyventojų skaičius paauga puse milijono. Valdžiai leidžiant ir skatinant, vien tik praėjusių metų pirmąjį ketvirtį ligoninėse ir kitur buvo nužudyta apie 56 tūkstančiai negimusių gyvybių. Valdžia tokį savo elgesį ir varomą propa-

gandą rėmė tvirtinimais, kad šitokio gyventojų prieauglio ji negalinti ūkiškai apvaldyti. Butų statybos, pramonės augimo ir darbu aprūpinimo klausimai verčia valdžią tokiu būdu elgtis. Tuo tarpu Lenkijos episkopatas, ruošdamasis paminėti krikščionybės įvedimo Lenkijoje tūkstančio metų sukaktį (1966 m.) ir kasmet skelbdamas tai iškilmei pasiruošimo novenas, kaip tik praėjusiais metais parinko šūkį: "Gerbkime gyvybę!" Savo praėjusių metų ganytojiškame laiške kard. Wyszyński šį šūkį pagrindė ir išvystė savo pamokslais. Anot jo, Lenkija savo žemės plotais gali išmaitinti 80 milijonų gyventojų, vietoje dabar esamų 30 milijonų. Valdžia reagavo į tokį Bažnyčios nusistatymą ir apkaltino ją nelojalumu bei tolerancijos stoka.

Prie nesusipratimų padauginimo dar prisidėjo paskelbimas visiems privalomų civilinių jungtvių, katalikų labai mėgiamų švenčių (pvz. Trijų Karalių ir Žolinės) panaikinimas, Bažny-

čios veiklos apribojimas vien tik bažnyčios patalpomis, Bažnyčios nuosavybės teisės nepripažinimas iš Vokietijos gautose srityse, Kielcų vyskupo Kaczmarek ignoravimas, kunigų seminarijų mokslo ir bibliotekų kontroliavimas, trijų ateistinių žurnalų leidimas ir t. t. Be visa to, Bažnyčia negali pamiršti prieš keletą metų įvykusio fakto, kai valdžia iš vyskupų atėmė ir uždėjo savo kontrolę labdarybės organizacijai "Caritas". Ši galinga organizacija su įvairiom savo išlaikomom įstaigom buvo viena geriausių priemonių plėsti ir palaikyti masėse Bažnyčios įtaką.

Kaip tikra rakštis Lenkijos Katalikų Bažnyčios kūne yra komunistų bandymas suskaldyti kunigus ir juos nepalankiai ar bent skirtingai nustatyti prieš vyskopus. Komunistų sukurta "Pax" organizacija stengėsi katalikų tarpe ugdyti mintį apie komunizmo ir katalikybės suderinimą, nors niekam juk nėra paslaptis, kad komunizmas yra oficialiai paskutiniųjų popiežių pasmerktas. Ši organizacija tikrai kai kuriuos veikė suvedžiojančiai, nes savo periodiniame leidinyje ji visados veidmainingai reiškė vyskupams "pagarbą".

"Kunigų patriotų" organizacija, turinti keletą šimtų narių ir esanti valdžios kontrolėje (nes yra medžiaginiai valdžios šelpiama), taip pat sąmoningai ar nesąmoningai prisideda prie Bažnyčios skaldymo. Prisidengusi nekaltais tikslais, pvz. mobilizuoti geros valios žmones krašto atstatymui ir kovoti prieš visuomenines ydas, ši organizacija išeina iš bažnytinės vadovybės, iš jos drausmės ir iš kovos fronto. Jeigu iš jos ir nebūtų reikalaujama tiesioginės kovos prieš Bažnyčią, tai bent yra reikalaujama palankaus valdžiai tylėjimo ir tokio lojalumo, kurs, prieštaraudamas Bažnyčios idealui "sentire

cum Ecclesia — jausti su Bažnyčia", gali pastatyti tokios organizacijos nari ant Bažnyčios išdavimo ribų.

Prisimenant "Pax" organizaciją, reikia pastebėti, kad paskutinėmis spaudos žiniomis jai yra atimta pašalpa. Kas už šio fakto slepiasi, dar kol kas nėra aišku.

Kas toliau?

Sunku tikėti, kad artimiausioje ateityje Lenkijos komunistinė valdžia drįstų kruvinai persekioti Bažnyčią, bet paminėtieji valdžios elgesio pasireiškimai rodo vis didėjantį spaudimą.

Apie tolimesnius komunistų planus Bažnyčios atžvilgiu labai atvirai yra pasisakęs žymus visuomenės opinijos Lenkijoje formuotojas, laikraščio "Życie Warszawy" redaktorius H. Korotynski. Jis pasisako, kad katalikai Lenkijoje sudaro didelę daugumą, todėl valdžia negali su jais nesiskaityti. Anot jo, dar ilgai Bažnyčia ir dvasiškija Lenkijoje gyvuos. Dar ilgai teks vieniems šalia kitų gyventi idealistinės ir materialistinės pasaulėžiūros atstovams. Kadangi valdžia šiuo metu turi statyti socializmą, tai ji negali per daug kovoti prieš religiją, nes religinė kova suskaldytų darbininkiją ir sumažintų jos darbingumą, nes dalis energijos būtų išeikvota toje kovoje. Tad reikia dabar Bažnyčios ir valstybės koegzistencijos, kad pasaulėžiūrinė kova nevirstų politine. Dabartinis uždavinys yra ne religijos persekiojimas, bet jos dvasinių šaknų išrovimas. Tokiu būdu šis žymus komunistas aiškiai pasisako, kad Katalikų Bažnyčia vis tiek vienaip ar kitaip turės būti sunaikinta ir kad ji ateities perspektyvų Lenkijoje neturi. Ši jo pasisakymą pateikia gerai informuotas Prancūzijos katalikų leidžiamas žurnalas "Informations Catholiques" (1960. XI. 15.).

AU įpratome galvoti, kad aukščiausias mokslininko ar literato įvertinimas yra Nobelio premija. Ne taip seniai iš spaudos išėjo knyga su Nobelio laureatų mintimis (Great Essays by Nobel Prize Winners). Ne su visomis jų mintimis galime sutikti, tačiau daugelis jų iškelia įdomių faktų ir reikšmingų pasaulėžiūrinių aspektų, su kuriais kiekvienam šviesuoliui pravartu susipažinti.

Maskuotas komercializmas

Beletristas ir dramaturgas J. Galsworthy, 1932 m. apdovanotas Nobelio premija, prisimena savo kelionę į Ispaniją ir pasakoja, kad Sevilijos katedroje jį pagavo mintis — kaip galima viduramžius vadinti tamsiuoju laikotarpiu, kai jie davė tokius meno kūrinius. Jį giliai paveikė knygutėje — vadove užrašytas faktas, kai 1401 m. Sevilijos kapitula su savo dekanu nutarė: "Pastatykime taip didingą bažnyčią, kad po mūsų ateisiančios kartos manytų, jog mes buvome pablūdę, pradėdami tokį pastatą". Bažnyčios statymas truko net 150 metų. Galsworth yra didelis grožio mylėtojas ir net drįsta taip tvirtinti: "Profesorius, kuris išrastų raketą, kuria būtų galima aplankyti mėnulį ir vėl sugrįžti papasakoti tos kelionės istoriją, daug geriau padarytų, jeigu jis mokyklos vaikus išmokytų įžvelgti grožį ir gėrėtis mėnesiena".

Dabartinę utilitaristinę civilizaciją jis vadina maskuotu komercializmu, sakydamas, "kad mes gyvename amžių, kai žmogui yra patogiau velniui atiduoti tai, kas jam priklauso". Anot jo, "ateitis niekad mūsų nelaikys pa-

blūdusiais už bandymą daryti tai, ką mes darome. Mes juk nestatome Sevilijos katedrų. Mes niekada nepralenkiamo savojo laiko". Jis ilgisi gėrio ir žmogaus kilnumo iškėlimo. "Nusikaltimas prieš tai yra modernus šėtoniškumas. Mes galime pasakyti: šalin šėtone! Kiekvienas galime palikti nors mažą visatos kampelį kilnesnį, meilesnį negu jį esame atradę, ateidami į šį pasaulį. Kad mūsų civilizacija išsilaikytų, ji privalo turėti žvaigždę, į kurią galėtų įsmeigti akis, kažką tolimesnį ir magnetišką, kas mus trauktų, ko mes siektume anapus neramių ir besikeičiančių momento reikalų, prietarų ir aistrų. Jeigu modernieji individai ir dabarties tautos toliau tęs šį paiką rungtyniavimą, nepaisydami žmogaus gyvenimo kilnumo, mes sulauksime tai, kad matysime dešimt milijonų žmonių žūstant vietoje kiekvieno milijono, žuvusio praejusiame kare. Mes dar sulauksime laikų, kai keiksime dieną, kurią tokios didelės pamokos pabaigoje mes buvome per daug praktiški ir per daug biznieriški, kad ją įsidėtume į galvą".

Žmonijai reikia kažko gilesnio. Tai primena kitas Nobelio laureatas Roger Martin du Gard, kartodamas mirštančio M. Maeterlinck pasakytus žodžius: "Tegyvuoja nemirtingumas".

Gyvuliškų palinkimų kūryba

Amžinybė yra didis žmogaus vidinės kultūros akstinas, žmogui būtinai reikalingas. Herman Hesse, 1947 m. Nobelio premija vainikuotas literatas, teisingai primena: "Žmogus yra pilnas gyvuliškumo, pilnas primityvumo, pilnas beveik nesukontroliuojamų krivi-

no ir gyvuliško egoizmo palinkimų. Vi-
si tie pavojingieji palinkimai yra jame,
bet kultūra, kompromisas, civilizacija
juos aptramdo. Mes negalime tų palin-
kimų panaikinti, nes tada ir patys mir-
tume, bet mes galime juos apraminti,
padaryti gerais, kaip galima neramų
arklį įkinkyti į gerą vežimą”.

Ką H. Hesse kalbėjo apie Europą,
tai dabar galima pritaikyti visam pa-
sauliui: ”Pusė jo yra pakeliui į chaosą,
girtose paikystėje keliauja pačia be-
dugnės briauna ir girtai dainuoja, kaip
dainavo Dimitras Karamazovas. Ižeisti
piliečiai juokiasi, tas dainas girdėda-
mi, o šventieji ir pranašai klausosi jų
su ašaromis”.

1948 m. Nobelio laureatas Thomas
Stearns Eliot net plačiosios visuomenės
dėmesį atkreipė savo veikalu ”The
Wast Land”, kur išreiškiama jo nusi-
vylimas dėl įvykusio karo ir dėl mo-
derniosios civilizacijos materializmo.

Prošvaistės katastrofų naktį

Amerikietis William Faulkner, 1949
m. gavęs Nobelio premiją, yra pilnas
vilties. Ir tamsią katastrofų naktį jis
mato prošvaistes. ”Aš tikiu”, sako jis,
”kad žmogus ne tik atsilauks, bet ir
pasieks pergalę. Jis yra nemirtingas,
ir tai ne dėl to, kad jis vienintelis iš
tvarinių, turįs neišsemiamą balsą, bet
dėl to, kad jis turi sielą, kuri yra pajė-
gi užjausti, aukotis ir ištesėti”.

Šiuo atžvilgiu mums gal įdomiau-
sias yra Francois Mauriac, laimėjęs
Nobelio premiją 1952 m. Jo veikalai
tartum alsuoja nuolatinėmis grumtynė-
mis tarp žmogiškos ir dieviškos meilės,
tarp nuodėmės ir Dievo malonės. Jis
stebisi pasauliu, kuris teieško pataika-
vimo, kartodamas žodžius, kuriuos žy-
dai kalbėjo pranašui Izaijui: ”Sakyki
mums apie dalykus, kurie mums pa-

Fejerverko sprogimas naktį

tinka; apgauki mus maloniais klaidi-
nimais”.

Iškalbingai jis nusako žmonijos, nu-
sigrėžusios nuo Dievo, šiurpų likimą:
”Tą dieną, kai Nietzsche paskelbė Die-
vo mirtį, tuo pačiu metu jis pranešė
apie mūsų jau pergyventas baisiąsias
dienas ir apie dar ateisiančias dienas,
kuriose žmogus, praradęs savo sielos
nuovoką ir paneigęs savo asmens pa-
skirtį, pasidarė tik darbo gyvuliu. Iš
tikrųjų, jis buvo dar daugiau išnaudot-
as negu darbo gyvulys nacių ir tų,
kurie dar ir dabar vartoja tuos pačius
metodus. Arklys, mulas ar jautis dar
turi nors piniginę vertę, o žmonės gy-
vuliniais darbams yra parūpinami be
išlaidų, dėka valymų sistemos, ir tada

žmogus tevertinamas tiek, kiek jis gali gaminti, kol pagaliau jis sukniumba".

Mauriac yra įsitikinęs, kad dvasinis žmogaus skurdas yra žmonijos nelaimių priežastis. "Visada buvau įsitikinęs", rašo jis, "kad individualiniai ir kolektyviniai nusikaltimai yra artimai susiję; savo žurnalistinėse pareigose aš stengiausi atskleisti, kad kasdieninės mūsų politinės istorijos baisenybės yra ne kas kita, kaip žmonių širdies slaptumoje nematomi atsiskleidžiančios istorijos regimi padariniai. Mes, kurie gyvename po dangumi, dar užtemdytu krematoriumo dūmais, turėjome brangiai užmokėti, kad suprastume, jog blogis tikrai yra blogis".

Jis prisimena A. Malraux pareiškimą, kad šiandien revoliucija vaidina tą patį vaidmenį, kurį kitados atliko tikėjimas amžinuoju gyvenimu. "O kas, jeigu revoliucija yra mitas, o amžinasis gyvenimas yra vienintelė realybė?" — klausia Mauriac. Šis Nobelio laureatas drąsiai kartoja žodžius, kuriuos Strindberg įsakė išgraviruoti savo antkapys-

je: "Ave crux, spes unica — sveikas kryžiau, vienintele viltiel!" Net tas Bažnyčiai labai atšiaurus Bertrand Russell, analizuodamas blogio psichologiją, tvirtina: "Proga sudaro sąlygas atsirasti minčiai, mintis gimdo troškimą, o, nesant religinių skrupulų, troškimas virsta veiksmu".

Valios apsisprendimas tiesai

Didelis žmonijos geradarys Albert Schweitzer, 1952 m. apdovanotas Nobelio taikos premija, apgailestauja žmonių abejingumą, sakydamas: "Žmonių masė pasilieka skeptiška. Jie praranda visą tiesos pajautimą ir nebejačia jos reikalingumo, gyvenime patogiausiai jausdamiesi be minties, blaškomi tai šen, tai ten, nuo vienos nuomonės prie kitos". Valios apsisprendimas tiesai turi būti tvirtas. Mūsų generacija, nuvertinusi mąstymą, prarado ir nuoširdumo vertinimą, o drauge su juo prarado ir tiesos meilę. Ji tegali būti išgelbėta, tik vėl atvedant ją į mąstymų kelią.

DANUTĖ MITKIENĖ

Aną ankstų rytą, niekad neužmirštamą jau man,
Kai išvykot jūs tókion kelionėn tolimon,
Parimau prie seno namo slenksčio aš viena —
O taip širdį degino skaudaus skyrimosi liepsna.

Snaudė paukščiai medžiuos — buvo dar labai anksti —
Ir namai tamsoje skendo taip tušti, tušti...
Aš pravėrus langą laukiau bundančios aušros,
Gal su ja atpūs vėjelis gandą erdvės atviros

Ir atneš iš balto kelio tos kelionės tolimos
Paskutinį paskubomis mestą žvilgsnį į namus?
Kai žara rytuose budo, pakilau aš iš tuščios kertės
Pasitikti ir pažvelgti į šviesią saulę iš arti.

BAŽNYTINIO GIESMYNO SULIETUVINIMO KLAUSIMU

DR. P. MAČIULIS

Jau greit sueis metai, kai šitoj pat vietoj mes iškėlėm mintį, kad yra pribrendęs reikalas pakeisti lietuvių kalba mūsų bažnyčiose giedamas psalmes už mirusius (*Officium defunctorum*).

Tą pačia proga "L.L." Redaktorius užsiminė ir apie kitas, šiuo metu lotyniškai tebeskaitomas, pvz. paskutinio patepimo labai gražias maldas, kurių mūsų žmogus — ligonis taip pat neparnta.

Savaime aišku, kad tai nebūtų koks "revoliucinis" perversmas bažnytinėje praktikoje, o tik tikslesnis jos pritaikymas mūsų laikams.

Aną straipsnį rašydamas, buvau veik tikras kad mano iškeltu klausimu daugiau žmonių pasisakys. Pirmoj eilėj, suprantama, laukiau pasisakant dvasiškius, nes niekas kitas, o tiktai jie šį reikalą būtų įgalioti sutvarkyti. Laukiau pasisakymo ypač iš tų dvasiškių, kurie dažniau reiškiasi mūsų spaudoje, rašydami apie daugelį dalykų, nors retai teprasitariančių grynai religiniais bei apeiginiais klausimais.

Tą mintį aš kėliau dėl to, kad, mano giliu įsitikinimu, būtų ir Dievui didesnė garbė iš žmonių sąmoningos maldos ir žmonėms, dalyvaujantiems gedulingose pamaldose, didelė atgaila.

"L. L." Redakcija, dėdama aną straipsnį, labai nuoširdžiai sveikino tą sumanymą ir jam pritarrė, bet iki šiol niekas daugiau šiuo klausimu nepasisakė. Gyvenimas slenka sena rutinine vaga: žmonės, kaip visuomet, mūsų bažnyčiose tebesusirenka į pamaldas už mirusius, girdi kažkur už grotelių

kažką murmant lotyniškai, deja, nieko nesuprasdami ir nuobodžiaudami bei laukdami, kad tik greičiau tos egzekvijos pasibaigtų...

Šias eilutes rašantysis gerai nusi-mano lotynų kalboje ir žino koks nepaprastas grožis slypi Dovydo psalmėse, giedamose egzekvijų metu, todėl jam sunku apsiprasti su mintimi, kaip šis klausimas galėtų nerūpėti mūsų lietuviškųjų parapijų vadovams!

Jau daug pridedamųjų pamaldų mūsų bažnyčiose yra suanglinta, o egzekvijos vis tebegiedamos lotyniškai, visai nesirūpinant, kad jų turinio mūsų žmonės visiškai nesupranta.

Atrodo, jog dalykas nėra tiek sunkus, kad jo nebūtų galima deramai sutvarkyti, užtektų tik vieno mosto — iniciatyvos, kuri labai tiktų, jei jos neatsisakytų mūsų aukštoji dvasiškija. Vienų akademikų - dvasiškių pakaktų sudaryti bažnytinio giesmyno pertvarkymui komisiją, kuri ir didelio vargo nesutiktų, nes Dovydo psalmes juk mes jau turime išverstas į lietuvių kalbą.

Tą pat būtų galima pasakyti ir apie Mišparus. Ir juos reiktų sulietuvinti, norint suteikti žmonėms daugiau dvasinės naudos.

Redakcijos pastaba. Autorius stebisi, kad mūsų dvasiškija yra tokia pasyvi ir vis nesiima iniciatyvos, kad būtų leidžiama lietuvių kalba atlikti kai kurias liturgines apeigas. Tačiau šis klausimas yra aktualus ne tik lietuviams, bet ir kitoms tautoms. Jau seniai yra galvojama lotynų kalbą pakeisti gimtąja žmonių kalba kai kuriose liturginėse apeigose. Šis tas jau yra padaryta, bet to dar neužtenka. Reikia tikėtis, kad

prie šeimos židinio

J. Vargelis

ŠEIMOS UŽDAVINIAI

Kai Dievas sutvėrė žmogų, paskyrė jam rojuje šeimos gyvenimą. Šiandien šeima yra visuomenės, tautos, valstybės ir visos žmonijos ląstelė. Dėl to ji yra labai svarbi bei kilni institucija, turinti didelę ir garbingą paskirtį. Ji yra pirmoji žmogaus mokykla. Šeima yra ne tik vaikų, bet ir tautos bei jos galybės ir jėgos lopšelis. Vyras ir žmona ištikimu savo pareigų pildymu uždega namų židinyje ne tik kūniško, bet ir dvasinio bei moralinio jaunų kartų gyvenimo liepsną. Tokia yra Kūrėjo valia, kad šeima paruoštų visuomenei kilnius ir vertingus narius, santūrius džiaugsmę ir liudėsę, paklusnius Dievui. To niekas negali užmiršti, ypač tie, kurie kuria šeimas. Kuriantieji šeimą turi labai gerai suprasti jos svarbą, jos tikslus ir paskirtį, nes tik pažįstantieji

dabar ruošiamo Bažnyčios visuotinio susirinkimo metu ir šis klausimas bus svarstomas. Žinoma, būtų klaidinga mums, lietuviams, visiškai pasyviai laikytis ir laukti, kad kiti šiuos klausimus keltų. Mūsų dvasiškija taip pat gali ir turi turėti teisę pasisakyti. Tikimės, kad ji tai padarys.

savo tikslus ir pareigas gali tinkamai atlikti tuos uždavinius, kuriuos jiems ant pečių uždėda šeima.

Tėvų pareiga yra ne tik vaikus gimdyti, bet ir juos auklėti bei paruošti gyvenimui. Žmogaus auklėjimas turi būti pilnas, apimęs jo kūno ir sielos reikalus. Auklėjimas turi būti religinis ir visuomeninis, nes žmogus yra sutvertas Dievui ir žmonėms. Šis auklėjimas prasideda šeimoje nuo pirmųjų vaiko gyvenimo dienų.

Svarbiausieji religinio auklėjimo veiksniai yra šie: religinė aplinka namuose, tėvų pavyzdys, bendra malda ir religinių pareigų pildymas. Namuose būtina turi būti kryžius, religiniai paveikslai ir kitoki tikėjimo simboliai, kurie nuolat vaikui primintų Dievą. Tačiau nieko nepadės net ir gražiausia išorinė namų aplinka, jeigu vaikas nematys gero savo tėvų pavyzdžio. Yra visiškai teisingas pasakymas, kad vaiko auklėjimas prasideda dar prieš jo gimimą. Tad motina, laukdama kūdikio, turi vengti visko, kas galėtų turėti neigiamos įtakos jos būsimam šeimai nariui. Jeigu tėvų gyvenimas nebus pavyzdingas, tai nieko nepadės

nei gražiausi pamokymai, nei uoliausios pastangos.

Pavyzdžio jėgai pasiduoda beveik kiekvienas žmogus, tad ką bekalbėti apie vaiką. Dėl to tėvai nuolat turi budėti ir saugotis, kad neparodytų vaikams blogo pavyzdžio, kuris yra užkrečiamas kaip epidemija. Geras tėvų pavyzdys turi būti pastovus, nes menkiausias krislelis gali viską sugadinti. Jeigu tėvai aiškina vaikui, kad reikia tarnauti Dievui, o sekmadienį lengvapėdiškai neis į bažnyčią, jų aiškinimai ir pamokymai bus tušti. Jeigu tėvai moks vaiką, kad reikia mylėti artimą, o patys nuolat kitus apkalbinės ir pajuks, vaikai tikriausiai paseks ne jų žodžiais, bet jų pavyzdžiu. Tad labai teisingai sako Foersteris, kad "auklėtojas visų pirma turi būti pats išauklėtas".

Bendra malda šeimoje turi be galo didelės reikšmės religiniame vaiko auklėjime. Būtų labai maža naudoti, jeigu sakytum vaikui: "Eik, sukalbėk poterių!" Auklėjamąjį pavyzdžio reikšmę suprantą tėvai šiuo atveju sako: "Ateikite vaikai, sukalbėsime poterių!" Bendra malda turi didelės įtakos ne tik religiniam vaiko auklėjimui, bet ji labiau suartina visus šeimos narius, įkvepia vienas kito meilę. Jeigu vaikas vienas turės melstis kur nors kampe lyje atsiklaupęs, tai jam malda atrodys kaip baudžiava, bet jeigu melsis drauge visa šeima, tai čia bus graži, laisva šeimos tarnyba Dievui, nuoširdus su Juo bendravimas ir lyg pasikvietimas į svečius. Tą pat reikia pasakyti ir apie kitas religines praktikas, pvz. apieėjimą sekmadieniais į bažnyčią.

Žmogus pradeda savo gyvenimą šeimoje ir jį turės tęsti visuomenėje. Jis yra sutvertas ne tik Dievui, bet ir žmonėms. Dėl to jau nuo pirmųjų gyveni-

mo dienų reikia pradėti vaiką ruošti visuomeniniam gyvenimui, reikia jam įkvėpti kai kuriuos dėsnius, kurie padės nugalėti egoizmą bei neapykantą ir padės įsigyti visuomeninių dorybių. Jau šeimoje kūdikis turi iš savo tėvų sužinoti, kad šalia amžinųjų vertybių, kaip pvz. Dievas, siela, amžinoji žmogaus laimė, yra ir laikinės vertybės, kad žmogus turi tarnauti ne tik Dievui, bet ir kitam žmogui, kad šalia religinių pareigų jis turi ir visuomenines bei pilietines pareigas, kad amžinosios vertybės pasiekiamos, pasinaudojant laikinėmis, kurias reikia tikėjimo šviesoje tinkamai įvertinti. Taigi, jau šeimoje vaikas turi sužinoti, kad šalia didžiausio Dievo meilės įsakymo yra ir antras, jam lygus, artimo meilės įsakymas, kad artimas — tai jo brolis, paskirtas tai pačiai laimei, turįs tą patį tikslą, kad jam reikia daryti tai, ko norime, kad mums kiti darytų.

Reikia vaikui įkvėpti įsitikinimą, kad Dievo tarnyboje užmokestį gaus tik tas, kuris drauge tarnavo ir žmonėms, kuris ne tik liepsnojo Dievo meile, bet turėjo ir didelę artimo meilę, kad tiktai tas yra pilnavertis žmogus, kuris negyvena išimtinai sau, bet moka pasiųvesti ir kitiems. Vaikas turi žinoti, kad žmogaus vertė ir jo didumo šandien jau niekas nematuoja jo kilme, rase, tautybe, turtingumu, bet charakteriu, dorybėmis, pasišventimu žmonėms. Tad vaikas turi žinoti, kad mūsų artimas yra kiekvienas žmogus, nežiūrint kokiai rasei jis priklausytų, kokį tikėjimą išpažintų, kokios tautybės būtų. Jis turi jį mylėti, jam daryti gera, taip, kaip Kristus visiems gera darė. Iš motinos lūpų vaikas turi sužinoti, kad egoistinis gyvenimas, pašvęstas tik sau, yra negražus, negeras, atmestas Dievo ir pasmertas žmonių.

iš filmų pasaulio

Dalė Koklytė

EXODUS

Spaudoje jau mažai bematyti pasisakymų apie antrąjį pasaulinį karą, jo prasme ir pasekmes. Priaugantis jaunimas jau nebesupranta vyresniųjų atmintyje dar pasilikusių gilių karo pergyvenimų. Bendrai, visas laisvasis pasaulis jau snūduriuoja karo nemalonumų pamiršime. Į šią paviršutiniškai ramią padėtį Leon Uris, tartum

sprogstamą medžiagą, imetė savo novelę, pavadintą „Exodus“, kuri bent trumpam laikui sugrąžina pasaulį keliolika metų atgal ir atskleidžia žydų tautos tragediją karo ir pokario metu.

Novelė kontroversali, nes rašytojas Uris kalba, atvirai pasisakydamas prieš žydų tautos nužmogintojus ir pavergėjus. Kai kilo klausimas iš šios novelės statyti

Cia vėl labai svarbu atsiminti, kad neužtenka žodžių, bet reikia ir darbų, reikia gero pavyzdžio. Vaikas turi matyti, kad tėvai ne tik jam liepia, bet ir patys myli visus žmones, noriai pildo artimo meilės ir visuomenines pareigas, yra kitiems nuoširdūs, geri, mandagūs. Kaip religiniame gyvenime žmogų globoja ir jam padeda Bažnyčia, taip laikiniame gyvenime valstybė. Todėl vaikas turi būti supažindinamas ir su vienomis, ir su kitomis pareigomis. Visuomeninį žmogaus auklėjimą labai veikia kai kurie veiksniai, kurių tėvai neturi pamiršti. Labai yra svarbu tinkama namų aplinka, tėvų sąmoningumas, išnaudojimas kai kurių tautinio ir valstybinio gyvenimo momentų.

Visi gerai suprantame, kad tėvų meilė vaikams yra natūralus dalykas ir, tur būt, nėra pasaulyje tokios motivos ar tėvo, kurie nemylėtų savo vaiko. Bet neužmirškime, kad čia gali at-

sirasti kraštutinumo pavojus. Meilė gali išsigimti į kažkokį liguistą jausmingumą, kai tėvai žiūri tik į tai, kas vaikui yra maloniau šiuo momentu, o ne galvoja, kas jam bus naudingiau ateityčiai, kai jie pildo visas vaiko užgaidas ir neparodo griežtumo ten, kur jo būtinai reikia.

Tėvų meilė vaikams turi remtis troškimu užtikrinti jiems laimę, visų pirma tinkamu jų išauklėjimu ir paruošimu gyvenimui. Visi gerai suprantame, kad laimę gyvenime atras sau ir ją atneš kitiems tik vertinga asmenybė, gerai išauklėtas ir gyvenimui paruoštas žmogus. Kiekviena šeima turi žinoti, kad svarbiausias jos uždavinys yra ne tik pagimdyti vaikus, bet ir išauklėti naująją kartą, užtikrinant jai tiek religinį, teik visuomeninį išsiauklėjimą, kad vėliau toji naujoji karta taptų vertingų asmenybių rinkinys, kurs ruošų laimingą ateitį tolimesnėms kartoms.

filmą, buvo daug pasipriešinimų, nes nenorėta, kad tie skaudūs prisiminimai būtų vėl atnaujinti, o ypač rodomi kino ekrane. Tačiau, nors ir be visuotinio pritrimo, Otto Preminger ryžosi šį filmą paruošti, ir tai jis atliko gana sėkmingai bei skoningai.

Filmo turinys, istorinių įvykių paremtas, meta objektyvų žvilgsnį į tas sąlygas, iš kurių išaugo moderni Izraelio valstybė. Filmą — rimto turinio. Jis reikalauja bent bendro susivokimo žydų tautos ir jų valstybės klausimu. Taip pat svarbu žinoti tarptautinius politinius sumetimus, dėl kurių žydų pabėgėliai po karo buvo suvežti į Kipro salą, kur ir prasideda filmo veiksmas.

Kipro saloje jie tūkstančiais gyvena vielmomis aptvertose stovyklose anglų karinėje priežiūroje. Jie ten suvežti, nes jokia kita valstybė neįsileidžia, o savosios neturi. Imigracijos kvota į Palestiną neprieinama, todėl jiems nieko daugiau nebelia, kaip stengtis nelegaliais būdais į ją patekti, arba likti benamiais. Tiesa, Jungtinės Tautos tuo metu sprendžia jų likimą, bet kas žino, ką ir kada jos nutars? Todėl pogrindyje suplanuojamas vieno laivo su 600 žydų pasprukimas. Šiai kelionei apskritai vadovauja Ari Ben Canaan (Paul Newman), kaip tik šiam reikalui atvykęs iš Palestinos. Sklandžiai ir pagal numatytą planą pasiseka žmones sugabenti į laivą. Šis epizodas filme atvaizduotas su humoru ir intriga. Tačiau laivui pasprukti nepasiseka, nes uosto igula jį sulaiko. Ari, perėmęs laivo vadovavimą, nesutinka išlaipinti žmonių, siūlydamas verčiau susisprogdinti negu nusileisti. Jis būtinai reikalauja leidimo plaukti į Palestiną. Čia filmo tonas jau smarkiai surimtėja.

Laivas pavadinamas "Exodus" vardu, kurs simbolizuoja žydų pabėgimą iš Egipto vergijos į žadėtąją žemę. Laive esą keleiviai pasiryžta kovoti iki paskutiniųjų. Jie išmeta iš laivo visą pasiimtą maistą ir nutaria badauti tol, kol jų reikalavimai bus išklausyti. Jie tai daro, skatinami vilties, kad šis pasiaukojimas gali turėti di-

delę reikšmę žydų tautos ir valstybės ateičiai. Jie mano, kad šis pasipriešinimas turėtų pasiekti ir posėdžiaujančių Jungtinių Tautų ausis, palenkdamas patvirtinti jų nutarimą. Po ilgų badavimo dienų pasaulis atkreipė dėmesį į "Exodus". Kova buvo laimėta. Tūkstančiams žmonių buvo duotas leidimas imigruoti į Palestiną.

Eva Marie Saint vaidina amerikietę Kitty Fremont, kuri lankosi Kipro saloje. Būdama žydų stovykloje gailestinga sesuo, ji pamėgsta žydukę Karen (Jill Haworth) ir nori ją parsivežus į Ameriką, išidukrinti. Kitty, besirūpindama Karen gerove, pamažu vis giliau ir giliau įsijungia į tų nelaimingųjų žmonių gyvenimą. Ji net patenka drauge su Karen į "Exodus", ten su visais badauja ir plaukia į Palestiną.

Palestinoje ji pamato tikrą žydų gyvenimą ir troškimą atsikurti nepriklausoma valstybe. Ji stebi augantį laisvosios Palestinos troškimą našlaičių vaikų ūkyje, kur pateko ir Karen. Ji mato, kaip vaikai ruošiami kovai prieš arabus, prieš kuriuos ir ji pati vėliau stoja į kovą šalia Ari ir kitų savo naujų draugų.

Apskritai, filmas parodo žydų tautos kelią į Izraelio valstybės įkūrimą. Čia nevengiama parodyti ir žydų politiniai nesklandumai bei nesutarimai, siekiant šio tikslo. Taip pat nevengia paslėpti ir trykštančio idealistinio užsidegimo bei žydų dvasinio stiprumo toje tautos laisvinimo kovoje. Visa tai filmui suteikia kilnumo ir taurumo atspalvį. Stengtasi išvengti dramatinių scenų ir, kur galima, panaudotas atpasakojimo būdas atskleisti kai kurioms mintims, tokiu būdu išlaikant filmo objektyvumą ir neižeidžiant žiūrovo estetiinių jausmų.

Jokiu būdu negalima filmo kaltinti už ašaras akyse. Realybėje tikrai viskas buvo dar žiauriau negu galima atkurti ekrane. Filme pateikiamas tik trumpas 3 val. ir 10 minučių testamentas, rodąs, ką žmogus gali padaryti savo artimui, kai jis jį nuvertina. Tai istorinis priminimas tiems, kurie jau pradeda tai užmiršti. Šis filmas ypač naudingas jaunimui, kuriam sunku iš vadovėlių susidaryti gyvą vaizdą šių ir

kitų panašių žmonijos nuklydimų, įvykusių ir vykstančių net dvidešimtame amžiuje.

Filmo pastatymui bei artistų vaidybai būtų sunku ką nors prikišti. Reikia pripažinti, kad tai didelio masto kūrinys, kurio nesugadins jokie "piketavimai" ar nepatenkintų grupelių prieštaravimai. Filmas vertas pamatyti visiems.

PEPE

Pamatyti šią gyvą ir įdomią komediją yra tikras malonumas. Kad filmas taip sklandžiai ir patraukliai vystosi, yra didelis nuopelnas simpatiškojo Pietų Amerikos komedijanto Continflas, kurs vaidina Pepe, meksikietį, labai prisirišusį prie savo balto žirgo, vardu Don Juan. Varžytinių metu jo žirgas tenka nusigyvenusiam filmų direktoriui (Dan Dailey). Tai labai smarkiai sukrečia Pepe gyvenimą. Jis tą arklį augino kaip savo sūnų, kas filme, susipažinus su Pepe charakteriu, neatrodo keista. Pagaliau jis nutaria vykti į Hollywoodą, kad galėtų pasimatyti su savo "sūnumi" Don Juan. Naivus Pepe charakteris Hollywoode susikerta su to modernaus gyvenimo eiga, iš ko ir kyla daug juokingų scenų. Kur tik Pepe pasirodo, nešdamasis rankoje savo taupymo kiaušytę ir dėvėdamas apsmukusiomis kelnėmis, visur sukelia juoką ir nusistebėjimą. Jo naivumas ir nuoširdumas kiekvieną patraukia, tačiau drauge sukelia ir pasigailėjimą, kai atsimuša į Hollywoodo komplikuotą atmosferą.

Pakeliui pas savo "sūnų", Pepe susipažįsta su jauna mergaite Susie (Shirley Jones), kuri nusivylusi Hollywoodu, filmų direktoriais ir artistais. Čia ji susitinka Dan Dailey, kurs ją pakviečia savo naujam filmui, finansuojamam Las Vegas mieste laimingai praturtėjusio Pepe. Sukant filmą, Pepe palaiko Susie simpatiškumą už meilę. Nuperka jai žiedą ir vaikiškai galvoja apie vedybas, tačiau tampa skaudžiai nuviltas, kai sužino tiesą. Bet filmo pabaiga laiminga, nes jis atgauna savo Don Juan, kas jam padeda užmiršti visus nusivylimus.

Filmą labai paįvairina eilė garsių artistų, kurie vienas po kito pasirodo ekrane, vis ką nors įnešdami, kas yra charakteringa jų asmenybei. Jie visi sukrauna puikių deimaniekų filmui papuošti ir paįvairinti. Iš viso čia pasirodo 35 pirmos eilės artistai, pvz. Maurice Chevalier — meilės autoritetas, dainininkas Bing Crosby, Janet Leigh, Kim Novak ir kt.

Filmo turinys siauras ir nereikšmingas. Laiks nuo laiko pasijuokiamas iš Hollywoodo gyvenimo, bet daugiausia malonumo suteikia pats pagrindinis filmo herojus Pepe, kurį Continflas suvaidina pasigėrėtinai. Gražiai pasirodo ir Shirley Jones, kuri yra pristatyta geriausios artistės titului už vaidybą filme "The Apartment".

Filmas yra spalvotas ir gražiai paruoštas. Jis susilaukė net septynių "nominacijų Oscarui". Kiekvienam jis yra vertas pamatyti, norint gražiai praleisti laiką ir nuoširdžiai pasijuokti.

ONE HUNDRED AND ONE DALMATIANS

Naujas Walt Disney studijos tapytas filmas, susilaukęs didelio pasisekimo kino teatruose. Tai pasaka apie Dalmatian šunų šeimynėlę, kurie yra gaudomi kailiniais. Pasirinkta tema labai dėkinga, ypač kai ji kuriama lakios Walt Disney vaizduotės. Joks kitas gyvulys nesusilauktų tiek simpatijos pasirinktos temos konflikte kaip šuo, geriausias žmogaus draugas. Walt Disney, tai gerai žinodamas, paruošė vieną geriausių savo kūrinių.

Filme gražiomis spalvomis trijų matavimų fone atvaizduoti šuniukai tampa žmogiškomis asmenybėmis ir įgauna žmogiškas charakteristikas. Tačiau nepamestamas kontaktas su realybe, nes šuniukai gyvena žmonių pasaulyje ir žmonių globoje. Veiksmas vyksta kriminalinio filmo tonu, kas gali sudominti ne tik vaikus, bet ir suaugusius. Filmas tikrai pradžiugins kiekvieną žiūrovą. Jo pasirodymas yra sveikintinas, nes tai geras pakaitalas visiems kaubojiškiems ir kitiems žiaurių nuotykių filmams.

“Laiškų Lietuviams” metinė šventė praėjo labai sklandžiai. Oficialioje dalyje po trumpo ir nuoširdaus dr. Z. Danilevičiaus žodžio buvo įteiktos premijos konkurso laimėtojams. Jury komisija, susidedanti iš Petro Maldeikio, Dalės Koklytės, kun. Prano Garšvos, Aldonos Šmulkštienės ir Vytauto Kasniūno, nutarė mėcenatų dr. Mildos ir Stasio Budrių ir dr. Antano Rudoko skirtus 200 dol. padalinti tokiu būdu:

- I premija (100 dol.) — Pranui Razminui (Chicago),
- II premija (50 dol.) — Ninai Gailiūnienei (Hartford, Conn.),
- III premija (30 dol.) — Jurgiui Gyliui (Chicago),
- IV premija (20 dol.) — Nijolei Jankutei - Užubalienei (Chicago).

Buvo rasta ir daugiau gerų straipsnių, kurie bus spausdinami “Laiškuose Lietuviams”. Premijų mėcenatams, jury komisijai ir visiems konkurso dalyviams nuoširdžiai dėkojame.

Meninėje dalyje gausi publika žavėjosi S. Velbasio Baletų Studijos puikiai atlikta “Užburtąja Fleita” ir kitais baletų dalykėliais. Ponui Velbasiui ir visoms jo studijos jaunosioms balerinoms tariame labai nuoširdų ačiū. Taip pat esame dėkingi ir talkininkams: buvusiai Kauno Valst. Teatro balerinai Irenai Eldrigevičiūtei - Sprindienei, Rūtai Grauzinytei, aktoriui Alfonsui Brinkai, Edvardui Radvilai ir Jonui Plčiukui. Dėkojame baletui akompanavusiems V. Jakubėnui ir J. Bertuliui, o taip pat dailininkams: A. Rūkštelei, J. Tričiui ir V. Vižeikiui.

Už puikių vaišių surengimą gili padėka priklauso: S. Stasiškienei, M. Joniklenei, O. Kanišauskienei, E. Zelbienei ir A. Jankauskaitei.

Nuoširdžiai dėkojame ir skautėms bei skautams, įvairiais būdais talkininkavusiems šventės iškilmių metu: Reginai ir Viktorui Kučiauskams, D. Jankauskaitei, R. Počiūtei, A. Girdauskaitei, D. Bajorūnaitei, J. Jakubauskaitei, J. Jančytei, A. Lesniauskaitei, B. Šlajūtei, R. Gustaitytei, A. Noreikaitei, J. Prapuoleniui, R. Račiūnui, R. Karaliūnui, S. Paulauskui ir J. Žukauskui.

Dabar lauksime ateinančių metų konkurso ir metinės šventės, bet pirmiausia laukiame konkurso mėcenatų. Kitam konkursui norime skirti tokias premijas: I—100 dol., II—75 dol., III—50 dol. ir IV—25 dol. Ketvirtajai premijai mėcenatas jau atsirado, tai yra vėl dr. Antanas Rudokas. Ateinančių metų konkursą norime skirti jaunimo problemoms panagrinėti.

Atsiusta paminėti

ATEITIS, 1961 m. 2 nr., išleistas 50 m. jubiliejaus proga (1911-1961). Šis numeris yra padidintas — 72 psl. Yra įdomių straipsnių bei iliustracijų. Sveikiname “Ateitį” šios sukakties proga ir linkime ryžtingai žengti į antrąją šimtmečio pusę, beriant mūsų jaunimui Kristaus šviesą.

Alė Rūta. Į SAULĖTEKĮ. Romanas iš ciklo “Didžioji meilė”. Išleido Nida. 298 psl., kaina nariams — 1 dol., nenariams — 1.50 dol.

Aloyzas Baronas. VIENIŠI MEDŽIAI. Romanas. Išleido Liet. Knygos Klubas. 118 psl., kaina nepažymėta.

Juozas Vaičeliūnas. ANTRASIS PASAULINIS KARAS. Autoriaus leidinys, gaunamas šiuo adresu: 195 Drinkwater St., Sudbury, Ont., Canada. Kieti viršeliai, 350 psl., kaina 5 dol.

NERIS. Šiuo vardu pasivadinusio Čikagos Lietuvių Sporto Klubas 5 m. sukakčiai paminėti leidinys. Redagavo Edvardas Šulaitis.

"LAIŠKAI LIETUVIAMS" • 2345 WEST 56TH STREET • CHICAGO 36, ILLINOIS

